

**Hodnotiaca správa o podpore kultúr národnostných menšín
za rok 2016¹**

Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny
2017

¹ Správa je spracovaná v súlade s čl. 3 písm. f) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

Obsah

Úvod	3
Bulharská národnostná menšina	5
Česká národnostná menšina	13
Chorvátska národnostná menšina	22
Maďarská národnostná menšina	29
Moravská národnostná menšina	30
Nemecká národnostná menšina	35
Poľská národnostná menšina	39
Rómska národnostná menšina	44
Rusínska národnostná menšina	52
Ruská národnostná menšina	53
Srbská národnostná menšina	56
Ukrajinská národnostná menšina	62
Židovská národnostná menšina	65
Príloha č. 1	70
Príloha č. 2	72

Úvod

Cieľom *Hodnotiacej správy o podpore kultúry národnostných menšín za rok 2016* (ďalej len „hodnotiaca správa“) na základe článku 3 písm. f) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny je zmonitorovať oblasť kultúry jednotlivých národnostných menšín za rok 2015.

Prípravou správ² za rok 2016 sa zaoberal Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „výbor“) na svojom XXV. zasadnutí 29. mája 2017. Na predmetnom zasadnutí bolo v záujme zefektívnenia a posilnenia participatívneho procesu prijaté uznesenie č. 108. Predmetným uznesením výboru zoberal na vedomie informáciu o príprave správ za rok 2016 a odporučil predsedovi výboru zriadiť pracovnú skupinu zloženú zo zástupcov jednotlivých národnostných menšín a zástupcov štátnej správy – Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny a Úradu vlády SR.

Dočasná pracovná skupina na vypracovanie hodnotiacich správ výboru podľa čl. 3 písm. f), g), h) Štatútu výboru o podpore kultúry národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2016 (ďalej len „pracovná skupina“) bola zriadená na obdobie od 26. júna 2017 do 30. septembra 2017 a pozostávala z 13-tich zástupcov a zástupkyň národnostných menšín (autorov správ), vedúcej pracovnej skupiny za Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej len „úrad splnomocnenca“) a 7 zástupcov a zástupkyň štátnej správy. Autorov správ za národnostné menšiny nominovali členky a členovia výboru. Predseda výboru ich nominácie plne akceptoval. Členky a členovia pracovnej skupiny sa stretli na dvoch zasadnutiach 13. júla 2017 a 5. októbra 2017.

Členky a členovia pracovnej skupiny, zástupkyne a zástupcovia štátnej správy, mali možnosť z odborného a vecného hľadiska správu pripomienkovať. Pripomienky mali autorky a autori za národnostné menšiny k dispozícii a podľa možností boli zohľadnené. Jednotlivé

² *Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na základe článku 3 Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny písm. f), g) a h) každoročne vypracúva:*

- *hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín;*
- *správu o stave národnostného školstva;*
- *správu o používaní jazykov národnostných menšín.*

správy za národnostné menšiny odrážajú názory ich autorov a autoriek za národnostné menšiny.

Hodnotiaca správa mapuje kultúrne inštitúcie uchovávajúce a rozvíjajúce kultúrne hodnoty príslušnej menšiny a definuje hlavné a najdôležitejšie kultúrne aktivity, podujatia a výstupy, ktoré v danom roku boli zrealizované a dosiahnuté. Taktiež informuje o finančnej a nefinančnej podpore jednotlivých inštitúcií pôsobiacich v danej oblasti.

V závere sú definované najvýznamnejšie problémy v roku 2016 a ich dôvody ako i priority na rok 2017. Texty autorov a autoriek prešli čiastočnou jazykovou a štylistickou úpravou.

Bulharská národnostná menšina

Prvý spolok Bulharov na Slovensku vznikol už v roku 1902, ktorým bolo *Záhradkárske združenie Bulharov* v Bratislave. Odvtedy pôsobilo na Slovensku viacero celoslovenských či regionálnych združení bulharskej národnostnej menšiny, ktoré boli zamerané na zachovanie bulharskej kultúry, jazyka a tradícií.

V súčasnosti na Slovensku reprezentuje bulharskú národnostnú menšinu sedem základných inštitúcií, ktoré vyvíjajú aktívnu činnosť v oblasti podpory kultúry bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku. Vyvíjajú rôznorodé aktivity prevažne regionálneho charakteru bez špeciálneho zamerania na niektorú oblasť kultúry.

Zoznam inštitúcií:

Názov organizácie	Adresa	IČO	Kontaktná osoba	Kontakt
Bulharský kultúrny zväz	Pražská 23, 811 04 Bratislava	42133050	Denica Sekoulichka	dsekoulitchka@gmail.com
OZ priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave	Zápороžská 8, 851 01 Bratislava	30853575	Radostina Doganova	radostinadoganova@abv.bg
Občianske združenie Klub bulharských intelektuálov	Landauova 1, Bratislava	42414881	Emil a Mariana Iantchevi	marianajanceva@bpp.sk
OZ Bulharov žijúcich na Slovensku Ján Krstiteľ	Panská 9, Bratislava		Nikolaj Andonov	orthodox.bul@azet.sk
Kultúrne združenie Bulharov v Banskobystrickom kraji Montana	Karpatská 2/12, Banská Bystrica	37818295	Gana Guitcheva	ganagt@gmail.com
Bulharský klub Košice	Krivá 18, Košice	35582154	Stefan Peytchev	peytchev@zoznam.sk
Kultúrny zväz Bulharov a ich priateľov na	Panská 9, Bratislava	30842778	Milko Milkov	bulhari@bulhari.sk

Slovensku Christo Botev				
Neformálne združenie Bulharov v Banskej Bystrici	Bývalá sekcia KZB Christo Botev v Banskej Bystrici		Tonka Kolesová	mamatoni1@azet.sk
Neformálne združenie Bulharov v Martine	Bývalá sekcia KZB Christo Botev v Martine		Christo Christozov	-

Najaktívnejšie z menovaných organizácií v rámci svojich aktivít spolupracujú aj s ďalšími inštitúciami, ktoré síce priamo nefigúrujú v štruktúre menšinových organizácií, ale významným spôsobom prispievajú k šíreniu národnostných hodnôt, tradícií a jazyka bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku. Medzi nich patrí napríklad *Spolok Slovákov z Bulharska, Bulharský kultúrny inštitút, Súkromná bulharská základná škola a gymnázium Christa Boteva v Bratislave, Veľvyslanectvo Bulharskej republiky na Slovensku*, ale napríklad aj *Univerzita Komenského v Bratislave, SAV* či ďalšie vzdelávacie inštitúcie na Slovensku.

O ďalších organizáciách, ktoré v nedávnej minulosti figurovali v zozname bulharských národnostných organizácií, nemáme dlhodobu žiadnu vedomosť a nie sú k dispozícii ani žiadne informácie o ich vyvíjaných činnostiach a aktivitách, preto sa im ani ďalej v správe nebudeme venovať. Ide najmä o tieto organizácie: *Slovensko-bulharská spoločnosť pre spoluprácu a priateľstvo, Zväz bulharskej menšiny na Slovensku a Slovensko-bulharská spoločnosť*. Podobná situácia sa týka aj *Kultúrneho združenia Bulharov v Banskobystrickom kraji Montana*, ktoré napriek svojej formálnej existencii v súčasnosti nevyvíja žiadne aktivity.

Organizácie bulharskej národnostnej menšiny pôsobia samostatne a nemajú medzi sebou žiaden hierarchický vzťah. Zameriavajú sa na organizáciu rôznych podujatí regionálneho charakteru, od neformálnych stretnutí cez folklórne večierky až po podujatia s medzinárodnou účasťou. Päť z vyššie menovaných organizácií, ktoré majú samostatnú právnu subjektivitu sa v roku 2016 uchádzalo a čerpalo na svoje aktivity finančné prostriedky z dotačného programu Kultúra národnostných menšín v pôsobnosti Úradu vlády SR. Ostatné organizácie sa o finančnú podporu neuchádzajú a fungujú ako neformálne združenia a podujatia organizujú svojpomocne. Väčšinou ide o súkromné stretnutia komornejšieho charakteru v rámci regiónu, v ktorom pôsobia.

V súčasnosti patrí medzi najvýznamnejšie organizácie bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku patrí *Bulharský kultúrny zväz*, ktorý je dobrovoľným nepolitickým občianskym združením zoskupujúcim obyvateľov bulharskej národnosti a všetkých individuálnych a kolektívnych priaznivcov bulharskej menšiny a jej kultúry. Jeho poslaním je udržiavanie a rozvíjanie kultúry bulharského etnika na Slovensku, zachovávanie národného povedomia, ochrany a rozvoja identity, kultúrnych hodnôt, tradície a zvyklosti bulharského národa.

Bulharský kultúrny zväz pôsobí najmä v Bratislavskom regióne, ale aktívne spolupracuje aj s ďalšími regionálnymi organizáciami (nielen bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku a v zahraničí – najmä v Českej republike, Rakúsku a Maďarsku). Pri organizácii podujatí aktívne spolupracuje aj s *Bulharským kultúrnym inštitútom*, *Bulharskou základnou školou a gymnáziom Christa Boteva* či Veľvyslanectvom Bulharskej republiky na Slovensku. Cieľom tejto spolupráce je podieľať sa na vytváraní inštitucionálnych, materiálnych, finančných a personálnych podmienok pre rozvoj kultúry na Slovensku, pestovať kladný občiansky vzťah k Slovenskej republike a rozvíjať vzájomné vzťahy medzi príslušníkmi národnostných menšín a väčšinového obyvateľstva tejto krajiny.

Ďalšou významnou organizáciou, ktorá dlhodobo pôsobí v regióne Bratislavy je *Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave*. Jeho prioritným cieľom je šírenie bulharskej kultúry a tradícií medzi žiakmi bulharskej školy a ich rodinnými príslušníkmi a v úzkej spolupráci s ďalšími menšinovými organizáciami a inštitúciami a následne aj medzi predstaviteľov bulharskej národnostnej menšiny a iných národnostných menšín, ako aj väčšinovú populáciu. *Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva* je zároveň zriaďovateľom *Súkromnej materskej školy Christa Boteva* na Záporožskej ul. č. 8 v Bratislave, ktorú navštevuje 50 detí bulharskej, slovenskej a inej národnosti.

Na organizácii kultúrneho života Bulharov v regióne sa aktívne už niekoľko rokov podieľa aj občianske združenie *Klub bulharských intelektuálov*.

Za najvýznamnejšiu menšinovú organizáciu pôsobiacu mimo hlavného mesta sa dá považovať *Bulharský klub Košice*, ktorý už roky udržuje a rozvíja kultúrne tradície Bulharov na východnom Slovensku. Napriek tomu, že v roku 2016 zo zdravotných dôvodov nežiadali o finančnú podporu z dotačného programu Úradu vlády Slovenskej republiky Kultúra národnostných menšín, menšie aktivity v regióne prebiehali aj v tomto roku.

Medzi organizáciami pôsobiacimi v regióne je potrebné zmieniť *Kultúrny zväz Bulharov a ich priateľov na Slovensku Christo Botev*, ktorý bol historickým pokračovateľom celoslovenskej organizácie spred roka 2000. Po tomto roku však začala systematická odluka

regionálnych sekcií, ktorá pokračovala aj v roku 2016. V súčasnosti nemáme informácie o akýchkoľvek regionálnych organizáciách ani aktivitách (mimo Levíc a Nitry), ktoré by vykazovali nadregionálny charakter alebo hierarchickú štruktúru.

Medzi najčastejšie spolupracujúce organizácie, ktoré priamo nefigurujú v štruktúre menšinových organizácií, ale významným spôsobom prispievajú k šíreniu národnostných hodnôt, tradícií a jazyka bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku patria napríklad:

- *Bulharský kultúrny inštitút* v Bratislave, ktorý organizuje výstavy významných bulharských, ako aj slovenských výtvarníkov, prezentácie kníh, literárne večery a čítania, divadelné predstavenia, stretnutia s umelcami, spisovateľmi a básnikmi, kurzy bulharského jazyka, konferencie, sprostredkováva kontakty medzi bulharskými a slovenskými a inými inštitúciami, organizáciami, spolkami, ľuďmi, premieta filmy, disponuje s knižnicou so vzácnymi bulharskými a slovenskými knihami a i. Štatút a činnosť Bulharského kultúrneho inštitútu v Bratislave sú určené platnou Dohodou medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou Bulharskej ľudovej republiky o kultúrnych a informačných strediskách, ktorá bola podpísaná 10. apríla 1978 a obnovená 3. júla 1981;
- *Súkromná bulharská základná škola a gymnázium Christa Boteva* na Záporožskej ul. č. 8 v Bratislave, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo školstva a vedy Bulharskej republiky v Sofii navštevuje približne 100 žiakov a študentov bulharskej, slovenskej a inej národnosti. Zaradená je do siete súkromných škôl na Slovensku. Popri viacerých aktivitách, na organizácii ktorých sa podieľajú zástupcovia bulharskej školy, za jednu z najvýznamnejších iniciatív sa dá považovať vznik folklórneho súboru bulharských tancov, ktorý spestruje svojimi vystúpeniami podujatia organizované menšinovými združeniami;
- *Spolok Slovákov z Bulharska* je dobrovoľným združením Slovákov reemigrovaných hlavne po II. svetovej vojne do bývalej Československej republiky, ako aj ďalších občanov Slovenskej a Českej republiky, stotožňujúcich sa s cieľmi *Spolku Slovákov z Bulharska*. Hlavným cieľom spolku je viesť členov k prehĺbovaniu slovanského národného povedomia.

Viacere z aktivít vyššie menovaných menšinových organizácií sa realizujú v spolupráci, za účasti alebo s podporou Veľvyslanectva Bulharskej republiky na Slovensku.

Zoznam a charakteristika najdôležitejších kultúrnych aktivít, podujatí a výstupov

Názov organizácie	Projekt	Popis
Bulharský kultúrny zväz	Úcta k predkom – tradičný večer bulharskej kultúry a folklóru	Folklórne podujatie s dlhodobou tradíciou a vysokou účasťou zástupcov národnostnej menšiny a ich hostí. Vystúpenia folklórneho súboru pri bulharskej škole, ako aj ďalších účinkujúcich a Bulharska.
	Pamätné dni bulharskej kultúry a písomnosti	V rámci tohto projektu sa uskutočnilo viacero kultúrnych aktivít zameraných na udržiavanie cyrilometodejskej tradície a bulharskej písomnosti, ide o. tradičné oslavy sviatkov sv. Cyrila a Metoda na Devíne, kladenie vencov pri pomníku bulharských partizánov na Vajanskom nábreží, zájazdy do Hronského Beňadika a Mikulčiciach a kladenie vencov pri pomníku sv. Cyrila a Metoda.
	Časopis Sanarodnik (Krajan)	Časopis, ktorého tradícia siaha až do minulého storočia (s malými prestávkami a zmene názvy vychádza od roku 1972), pokračuje v odzrkadľovaní diania menšinových organizácií na Slovensku, prináša rozhovory s predstaviteľmi národnostnej menšiny a prispieva k udržiavaniu bulharských tradícií, jazyka, kultúry, ale aj tradičnej bulharskej kuchyne a pod.
	Tradičné bulharské večery	Podujatia pri príležitosti tradičných bulharských sviatkov – sviatkov vinárov Trifon Zarezan, kulinárske stretnutia a súťaže a pod.
	Festival bulharského umenia	Súčasťou festivalu je priblíženie súčasného bulharského umenia prostredníctvom premietania filmov, výstavy diel bulharských umelcov a vystúpenia hudobníkov.

	Nedeľný klub	Z nových aktivít organizácie sa veľkej obľube tešil pravidelný nedeľný klub, pre všetky vekové kategórie, ktorého cieľom je pritiahnúť viac mladých ľudí a rodín a zapojiť ich do života bulharskej komunity na Slovensku.
Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave	Tvorivé dielne a workshopy pre deti a mládež	Šesť tvorivých dielní zameraných na výrobu tradičných bulharských marteničiek, výrobu veľkonočných vajec a ukážky tradičných bulharských remesiel a prác našich detí. Podujatia s bohatým programom v podaní detí zo súkromnej materskej školy a základnej školy a gymnázia. Verejná prezentácia výsledkov projektu za účasti pozvaných hostí z prostredia zástupcov bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku, rodičov a žiakov školy, zástupcov Veľvyslanectva Bulharskej republiky na Slovensku, Bulharského kultúrneho inštitútu a predstaviteľov Úradu vlády SR.
Klub bulharských intelektuálov	Prevádzka kultúrno-informačného slovensko-bulharského internetového portálu <i>www.bulgarite.sk</i>	Internetový portál doplnil chýbajúci on-line zdroj informácií pre príslušníkov bulharskej národnostnej menšiny, ale aj všetkých, ktorí sa zaujímajú o život a dianie národnostných organizácií na Slovensku. Zároveň mapuje aj zaujímavé kultúrne podujatia na Slovensku, či v Bulharsku.
	Ples Bulharov – víťanie jari	Toto spoločensko-kultúrne stretnutie Bulharov z celého Slovenska sa postupne stáva neoddeliteľnou súčasťou života Bulharov na Slovensku. Vďaka vysokej úrovni a účasti zaujímavých hostí a účinkujúcich z Bulharska si získal obľubu

		v komunite bulharských intelektuálov na Slovensku.
--	--	--

Hlavným zdrojom finančnej podpory pre kultúru bulharskej národnostnej menšiny sú finančné prostriedky z dotačného programu Úradu vlády Slovenskej republiky Kultúra národnostných menšín. Ďalšími zdrojmi sú členské a sponzorské príspevky členov. Finančná podpora zo strany bulharského štátu bola ukončená po roku 1989, napriek tomu však veľkou morálnou oporou bulharskej menšiny na Slovensku ostáva dodnes Veľvyslanectvo Bulharskej republiky na Slovensku, ktoré často zohráva úlohu koordinátora aktivít bulharskej menšiny na Slovensku, či Bulharský kultúrny inštitút v Bratislave, ktorý je miestom mnohých neformálnych stretnutí Bulharov z Bratislavy a okolia.

Medzi nefinančné zdroje patria knihy, albumy, plagáty, CD nosiče, mapy a iné propagačné materiály, ktoré sú dodávané Bulharským kultúrnym inštitútom, Veľvyslanectvom Bulharskej republiky a Agentúrou pre zahraničných Bulharov v Sofii, prípadne nefinančné príspevky a dary členov jednotlivých organizácií. Práve tie často pomáhajú preklenúť aj dlhšie obdobie výpadku finančných prostriedkov do schválenia projektov, podpísania zmlúv na finančnú podporu z Grantového programu Úradu vlády SR na podporu kultúry národnostných menšín, ale aj zvyšujúce sa finančné nároky zo strany dodávateľov a partnerov.

Medzi najvýznamnejšie problémy, ktorému čelia takmer všetky národnostné menšiny, je vysoká miera asimilácie s väčšinovým obyvateľstvom. Platí to najmä pre mladú generáciu ľudí, ktorí sa už narodili a vyrastali na Slovensku. Riešením je vytvorenie atraktívnych podujatí národnostných organizácií, ktoré by dokázali pritiahnúť práve mladú generáciu, mladé rodiny s deťmi a posilniť tak zdieľanie jej hodnôt, kultúry, tradícií, jazyka a väzieb s národnostnou menšinou. Jedným z takýchto podujatí sa stal práve pravidelný nedeľný klub, ktorý má svojim charakterom – hry, filmy, čítanie kníh, neformálne stretnutia, diskusie atď. potenciál prispieť k integrácii mladej generácie do života a aktivít bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku. Zároveň toto podujatie otvára dvere ďalším podujatiam tohto typu v regióne západného Slovenska, ale aj v iných regiónoch Slovenska.

V neposlednom rade je jedným z problémov, ktoré vyžadujú pozornosť, vytvorenie vhodného technického a personálneho zázemia na vysielanie Národnostného magazínu RTVS v bulharskom jazyku. Skúsenosti z roku 2016 ukazujú na to, že aj napriek vytvoreniu pozície redaktorky bulharského Národnostného magazínu v Bratislave, ktorá má za úlohu pokrývať aktivity bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku, sa RTVS nepodarilo vytvoriť technické ani personálne (na strane technikov a pracovníkov RTVS) zázemie na tvorbu,

vysielanie a propagáciu magazínu. Navyše, vysielanie nebolo možné v regióne zachytiť ani cez rozhlasové vysielanie, ani cez internet, čím celé úsilie stráca svoje opodstatnenie. Z pôvodne plánovaných 5 magazínov sa realizovali iba 3, ktoré mali otáznny dosah a sledovanosť.

V nadväznosti na tieto skúsenosti navrhujeme odstrániť technické nedostatky vo vysielaní, vytvoriť personálne kapacity v bratislavskom štúdiu na technickú podporu pri tvorbe relácie a obnoviť vysielanie v patričnej kvalite a dosahu, aby tvorba magazínu nebola iba formálnou záležitosťou, ale reálnym prínosom pre život bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku.

Česká národnostná menšina

Česká národnostná menšina počíta 30 367 osôb žijúcich na Slovensku podľa sčítania ľudu z roku 2011. Česká národnostná menšina je v súčasnosti štvrtou najpočetnejšou menšinou na Slovensku. K českej menšine sa na území Slovenska hlásia aj občania pochádzajúci z územia Moravy a Sliezska, ktorých spája spoločný materinský jazyk i spoločný materský štát. K češtine ako materskému jazyku sa prihlásilo spolu 0,7 % obyvateľov Slovenska, z nich najviac obyvatelia trvalo bývajúci v Bratislavskom (1,4 %) a v Trenčianskom kraji (0,8 %). V rodinách, kde sú českého pôvodu obaja rodičia, sa udržiava aktívna znalosť českého jazyka, v českých i zmiešaných rodinách je bežné rovnocenné ovládanie českého i slovenského jazyka. V súčasnosti je hlavným atribútom etnicity Čechov na Slovensku povedomie etnickej príslušnosti k českému národu, resp. vedomie českého pôvodu predkov.

Príslušníci českej národnostnej menšiny trvale sledujú dianie v pôvodnej materskej krajine a prejavujú záujem o českú kultúru účasťou na vystúpeniach českých umelcov, sledovaním v Čechách vydávaných periodík, čítaním kníh v českom jazyku a sledovaním českých televíznych programov. Aj dnes žije česká menšina v diaspóre, teda rozptýlene po celom území Slovenska, s väčšou koncentráciou v jeho administratívnych a priemyselných centrách, najmä v okresoch susediacich s Českou republikou a okresoch s dlhodobou prítomnosťou občanov českej národnosti ešte z čias spoločnej československej federácie, a to v bratislavskom, Žilinskom a trenčianskom kraji.

Kultúrne inštitúcie

V oblasti kultúrnych inštitúcií sa v priebehu hodnoteného obdobia neudiali žiadne zmeny. Nadalej je jedinou štátnou inštitúciou, profesionálne orientovanou na dokumentáciu kultúry českej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku Múzeum kultúry Čechov na Slovensku, ktoré od roku 1999 pôsobí v rámci Slovenského národného múzea v Martine. Špecificky múzejnými prostriedkami dokumentuje hmotné a duchovné bohatstvo českej národnostnej menšiny na Slovensku, vytvára zbierkový fond predmetov hmotnej kultúry, ale aj písomností, tlačí a výtvarných prejavov, buduje bázu dát, obrazových a zvukových nahrávok rozmanitých prejavov kultúry českej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku a iniciuje výskumy súvisiace s prítomnosťou a pôsobením Čechov na Slovensku. Jeho činnosť je personálne zabezpečená 2 odbornými silami.

Od roku 1994 pôsobí na Slovensku **České centrum**, príspevková organizácia Ministerstva zahraničných vecí ČR, ktoré sídli v Bratislave. Jeho úlohou je podpora prezentácie Českej republiky vo všetkých oblastiach kultúry, vedy a školstva, obchodu a cestovného ruchu. Organizuje výstavy a ďalšie kultúrne podujatia, ako napr. literárne čítania a filmové večery pre širokú i odbornou verejnosť v Bratislave a v ďalších slovenských mestách. Je partnerom českých firiem, s ktorými spolupracuje na príprave ich prezentačných podujatí. S mesačnou periodicitou vydáva newsletter a o svojich aktivitách informuje aj na webových stránkach a sociálnych sieťach.

Kontakty:

SNM – Múzeá v Martine, Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

Moyzesova ul. 11, 036 01 Martin

043 42 20 290, 043 24 56 111, 0905 723 653

cesi@snm.sk; hana.zelinova@snm.sk

České centrum Slovensko

České centrum v Bratislave

Hviezdoslavovo nám. 8, P. O. Box 348, 814 99 Bratislava

02/54 41 82 15

cebratislava@czech.cz, www.czc.sk

Jediným amatérskym umeleckým telesom českej menšiny na Slovensku je **Ženský zbor Českého spolku v Košiciach**, ktorý pôsobí od roku 1998. Každoročne organizuje 7–8 samostatných koncertov doma i v zahraničí. V roku 2016 došlo k zmene jeho umeleckého vedenia, keďže jeho zbormajstrom sa stal Ján Drietomský.

Profesionálny divadelný, folklórny alebo iný umelecký súbor orientovaný na kultúru českej menšiny, resp. českú kultúru na území Slovenskej republiky v súčasnosti nepôsobí.

Štruktúra systému národnostných inštitúcií

Oproti roku 2015 neboli v hodnotenom období zaznamenané žiadne zmeny. Na Slovensku v roku 2016 v oblasti kultúry českej národnostnej menšiny naďalej pôsobilo 12 občianskych združení, z toho 10 **českých spolkov** - dobrovoľných kultúrno-záujmových organizácií združujúcich obyvateľov Slovenskej republiky, a to Čechov, Moravanov, Slezanov a ich priaznivcov. České spolky organizujú kultúrne, vzdelávacie a spoločenské podujatia, ktorých cieľom je udržiavanie českého jazyka a povedomia a prezentácia českej a

moravskej kultúry. Od roku 2005 sú české spolky subjektmi s regionálnou pôsobnosťou a s vlastnou právnou subjektivitou. Zastrešuje ich **Český spolok na Slovensku** so sídlom v Košiciach, ktorý plní hlavne koordinačnú a reprezentatívnu funkciu, taktiež zastupuje českú národnostnú menšinu v kontakte so zahraničnými organizáciami (**FUEN - Federal Union of European Nationalities, Klub Čechov v Chorvátsku Domovina a Celoslovenská samospráva v Maďarsku**).

Na národnostnom princípe je založený aj **Slovensko-český klub na Slovensku**, so sídlom v Košiciach. Jeho cieľom je zachovávanie českého povedomia a vzťahu k českej kultúre a histórii príslušníkov českej komunity vrátane najmladšej generácie a približovanie nekomerčnej českej kultúry verejnosti. Organizuje aj podujatia celoslovenského charakteru pre české spolky z iných regiónov.

Hlavne v Bratislave a okolí pôsobí subjekt, ktorý združuje občanov českej národnosti, ktorí si po roku 1993 ponechali českú národnosť - **KOČR (Klub občanů české národnosti)**. KORČ hlavne organizuje neformálne krajanské stretnutia spojené s komunikáciou v českom jazyku a pripomenutím českého spevného repertoáru. KOČR vo Zvolene spolupracuje s Českým spolkom vo Zvolene.

Subjekt, ktorý nie je založený na národnostnom princípe, ale jeho hlavným poslaním je propagácia českej kultúry na Slovensku je **Kruh priateľov českej kultúry**, ktorého cieľom je udržiavanie a rozvoj česko-slovenských vzťahov prezentáciou umeleckých (filmových, hudobných) diel českých a moravských tvorcov, alebo diel súvisiacich s českými a moravskými reáliami a prednáškami.

Kontaktné údaje:

1. Český spolok Bratislava

Vrútocká 26, 821 04 Bratislava

dagmar.vecerna@gmail.com, www.cesi.sk

2. Český spolok v Košiciach

Hlavná 70, 040 01 Košice

csvk@mail.t-com.sk, www.cske.sk

3. Český spolok Liptov

Iľanovo-Za vodou 102/7, 031 01 Liptovský Mikuláš

hasanka102@gmail.com, <http://emenes.wz.sk/cslh/index.htm>

4. Český spolok Martin

Štúrovo námestie 8, 036 01 Martin

margitavajdlova@gmail.com; mrasman@marticonet.sk

5. Český spolok v Starej Lubovni

Lubovnianska knižnica, Letná 6, 06401 Stará Ľubovňa

siposova@slnet.sk

6. Český spolok Trenčín

913 21 Mníchova Lehota 153

margitap@centrum.sk

7. Český spolok v Trnavskom regióne

hudecova22@gmail.com

8. Český spolok Zvolen

Kimovská 22, 960 01 Zvolen

bmankov@stonline.sk

9. Český spolok Žilina

Pri Rajčianke 52, 010 01 Žilina

czspolekzilina@seznam.cz

10. Český spolok na Slovensku

Hlavná 70, 040 01 Košice

csnske@zoznam.sk, www.cske.sk

11. Slovensko-český klub v SR

Tri hôrky 3, 040 11 Košice

helena.miskufova@sentia.sk, www.slovenskoceskyklub.sk

12. Klub občanov Českej republiky

Pražská 17, 811 04 Bratislava

bratinkovaj@centrum.sk

13. Kruh priateľov českej kultúry

Sídlo: Hviezdoslavovo nám. 8, 811 02 Bratislava

Korešpondenčná adresa: Hálkova 34, 831 03 Bratislava

vraziak@slovanet.sk, kpckba@gmail.com

V rámci svojho pôsobenia spolupracujú nielen regionálne České spolky navzájom, ale napríklad Český spolok v Bratislave kooperuje aj s Kruhom priateľov českej kultúry, Klubom občanov ČR (KOČR) a Csemadokom. Český spolok v Martine spolupracuje s Klubom priateľov M. R. Štefánika a T. G. Masaryka. Český spolok v Košiciach spolupracuje s Českým spolkom na Slovensku, Český spolok Liptov so Zväzom vojakov v Liptovskom

Mikuláši, Český spolok v Starej Ľubovni s organizáciami reprezentujúcimi kultúru ďalších národnostných menšín, napríklad Rusínov a Karpatských Nemcov.

Samozrejmom je spolupráca s kultúrnymi inštitúciami nachádzajúcimi sa v mieste pôsobenia jednotlivých spolkov. Český spolok v Martine tak napríklad spolupracuje so SNM-Múzeom kultúry Čechov na Slovensku, Turčianskou galériou a Literárnym múzeom Slovenskej národnej knižnice, ČS v starej Ľubovni spolupracuje s miestnou knižnicou, ČS v Žiline s Krajskou knižnicou.

Na medzinárodnej úrovni je aktuálna spolupráca s Medzinárodným českým klubom, obč. združením České kořeny a Kruhom přátel'ov českéj kultúry Bohemia v Maďarsku, Česko – slovenským kultúrnym centrom v Buchloviciach. Kruh přátel'ov českéj kultúry spolupracuje so Spoločnosťou bratov Čapkvcov. Český spolok na Slovensku zastupuje českú národnostnú menšinu v kontakte so zahraničnými organizáciami prostredníctvom členstva vo FUEN - **Federal Union of European Nationalities**.

Hlavné, najdôležitejšie kultúrne aktivity, podujatia a výstupy v oblasti kultúry českej národnostnej menšiny

Občianske združenia vyvíjajú aktivity smerujúce k podpore českej identity svojich členov organizovaním podujatí, ktorými sa pripomínajú udalosti významné v kontexte českých dejín a kultúry šíriace povedomie o hodnotách českej kultúry. Mimoriadne úspešné sú tzv. akadémie, vzdelávacie podujatia smerujúce k poznávaniu historicky a kultúrne významných miest v Česku. V neposlednej rade sú aktivity spolkov príležitosťou k posilneniu vzťahu k vlastnému jazyku.

Podujatím združujúcim členov českých spolkov na Slovensku je podujatie Poklona obetiam Západných Tatier – stretnutie v Žiarskej doline, ktoré je spojené s pietnou spomienkou na Josefa Vavrouška, ktorý bol v rokoch 1990 – 1992 československým ministrom životného prostredia. Na organizácii tohto podujatia sa podieľajú Český spolok na Slovensku a Český spolok Liptov. Dôležité sú aj spoločné zasadnutia predsedov Českých spolkov, kde sa riešia aktuálne problémy a prijímajú sa rozhodnutia usmerňujúce činnosť spolkov v nasledujúcom období.

Najpočetnejšou a najaktívnejšou organizáciou združujúcou príslušníkov českej národnostnej menšiny na Slovensku a ich priaznivcov je **Český spolok v Košiciach**. Najvýznamnejším podujatím, ktoré tento subjekt organizuje sú *Dni českéj kultúry*, čo je mesiac trvajúci festival pozostávajúci z cca. 30–35 kultúrnych podujatí prezentujúcich hodnoty českej kultúry v Košiciach i ďalších mestách východného Slovenska. V roku 2016 sa

konal už 23. ročník tohto podujatia. K tradične organizovaným a širokou verejnosťou pozitívne prijímaným podujatiam patria *Český ples* (v roku 2016 zorganizovaný už 23. krát), *Záhradný koncert* a *Svätováclavské hody*. K vzdelávacím programom patrí celoročný cyklus *Poznaj klenoty svojej domoviny*, cyklus výstav *Česká kultúra v malom*, cyklus literárno hudobných podujatí *Už viem čo čítať a počúvať* a taktiež tradične organizovaná *Jesenná vzdelávacia akadémia*, čo je týždňový vzdelávací zájazd systematicky mapujúci históriu a kultúru regiónov Českej republiky. Reprezentatívnym programom českého slova a hudby je cyklus *Česká hudba v priebehu storočí* venovaný pamiatke majstra Jana Husa a tiež už tradične organizované *České Vianoce*. Českému jazyku sú venované *Vzdelávacie vikendy pre deti*, v ktorých sa deti spolu s rodičmi a prarodičmi hravou formou zdokonaľujú v češtine. V rámci Českého spolku v Košiciach pôsobí aj miestny klub v Michalovciach. Český spolok v Košiciach je vydavateľom printového média, a to dvojmesačníka *Stříbny vítr*.

Český spolok v Bratislave taktiež patrí k početnejším organizáciám čo sa týka svojich členov. Základom jeho činnosti sú tradične realizované prednášky na aktuálne témy, kultúrne podujatia a poznávacie zájazdy. Z hľadiska pôsobenia na ďalšiu generáciu je záslužné organizovanie tvorivých dielní pre deti i dospelých. Najvýznamnejším podujatím Českého spolku v Bratislave, ktoré významne obohacuje kultúrne dianie v hlavnom meste Slovenska, je *Vianočný koncert*, ktorým vrcholí celoročná kultúrna činnosť tohto spolku.

V **Českom spolku v Martine** došlo v roku 2016 k zmene na poste predsedníčky, stav členskej základne je stabilizovaný, no postupne v nej oproti príslušníkom českej komunity prevažujú tzv. sympatizanti. Základom jeho činnosti je prednášková činnosť venovaná významným českým osobnosťami a historickým udalostiam, účasť na podujatiach organizovaných v meste, ďalej významné podujatia z hľadiska česko-slovenskej štátnosti a vzájomnosti, ktoré spolok organizuje v spolupráci s Klubom priateľov Milana Rastislava Štefánika a Tomáša Garrigua Masaryka. V roku 2016 vydal Český spolok v Martine 2 čísla periodika *INFO – zpravodaj* venovaného aktuálnemu daniu v rámci komunity, ale aj udalostiam a osobnostiam významným v kontexte českej histórie a kultúry.

Kultúrne a edukatívne podujatia úspešne organizuje aj **Český spolok v Starej Ľubovni**. Zameriava sa na významné historické udalosti, akými sú napríklad husitské hnutie, význam Luxemburgovcov, či výročie bitky pri Zborove a na osobnosti českej kultúry, akými sú napríklad maliar Josef Lada, či herec Rudolf Hrušínský. Za svoje najvýznamnejšie podujatie Český spolok v Starej Ľubovni považuje cyklický program *Všem lidem dobré vůle*, ktorý približuje vianočné zvyky a tradície. Tento program je pripravovaný aj za účasti zástupcov a súborov ďalších národnostných menšín tohto regiónu.

Český spolok v Trnavskom regióne pôsobí v dvoch kluboch, a to ako Český spolok v Trnave a Český spolok v Piešťanoch. Spolky sa zameriavajú na prednášky so zaujímavými osobnosťami, v roku 2016 napríklad s investigatívnym žurnalistom Stanislavom Motlom v Trnave, ďalej organizujú vystúpenia folklórnych kolektívov z rôznych oblastí Čiech. Organizujú poznávacie akadémie spojené so systematickým poznávaním materskej krajiny a 2-krát ročne jednodenný poznávací zájazd na Moravu.

Český spolok vo Zvolene je pravidelným organizátorom Týždňa českej kultúry, pozostávajúceho z podujatí určených širokej verejnosti, z ktorých časť je cielene zameraná na najmladšiu generáciu. Počas jedného týždňa sa každoročne v októbri viac ako 500 predškolákov a žiakov zúčastní bábkového divadla, čítania českých rozprávok a výstav českých kníh pre deti. Potrebné je vyzdvihnúť jeho snahy o systematické mapovanie pôsobenia českých osobností, ktorých význam prekročil hranice regiónu a stali sa súčasťou širšieho kontextu česko-slovenskej vedy a kultúry. Aj jeho členovia majú každoročne možnosť zúčastniť sa vzdelávacej akadémie zoznamujúcej s historickými udalosťami, osobnosťami a pamiatkami určeného regiónu materskej krajiny.

Český spolok v Žiline má v súčasnosti 20 členov, ktorí sa spravidla stretávajú raz mesačne. Ich činnosť je prevažne orientovaná na besedy na kultúrne témy, prípravu výstav a účasť na kultúrnych podujatiach.

Slovensko-český klub v Slovenskej republike svoju činnosť cielene zameriava na všetky vekové kategórie, pričom dospelým sú určené hlavne besedy s osobnosťami českej vedy a kultúry a autorské čítania. V roku 2016 patrila k najvýznamnejším beseda s historikom profesorom Janom Rychlíkom a dvoj denné podujatie venované objavom českých vedcov na Zemplíne. Pri príležitosti 700. výročia narodenia Karla IV. tento klub zorganizoval vzdelávacu akadémiu *Praga Caroli*. Členovia klubu si dôstojne pripomenuli aj udalosti súvisiace so vznikom Československej republiky, pripravili kultúrne spomienkové podujatie k výročiu narodenia T. G. Masaryka, k 98. výročiu vzniku Československej republiky a spomienku na vojenských hrdinov roku 1919. Viaceré podujatia zohľadňovali osobnosti kultúrneho diania: básnika Jana Skácela, spisovateľku Lenku Procházkovú, výtvarníka Otakara Štáfla. Najmladšej generácii boli určené ekologické podujatia, ale hlavne podujatie *Mezinárodní den mateřského jazyka* a detský letný tábor *Vysočina křížem krážem*. Stav členov klubu je stabilizovaný, no napriek tomu za problém považuje zanikajúce české povedomie druhej a tretej generácie.

Ťažisko činnosti **Kruhu priateľov českej kultúry** spočíva v organizácii kultúrnych podujatí, osobitne filmových projekcií diel českých tvorcov, prednášok na aktuálne témy

z oblasti českých a moravských reálií a hudobných programov, ktoré sa konajú hlavne v predvianočnom období. V roku 2016 sa Kruh priateľov českej kultúry v spolupráci s mestom Trenčianske Teplice, Slovenskými liečebnými kúpeľmi a.s., Trenčianske Teplice a Společností bratrů Čapků podieľal na organizovaní udelenia Ceny Karla Čapka, ktorá sa udeľuje za propagáciu života a diela bratov Čapkovcov a za prehlbovanie a praktické uplatňovanie slovensko–českej vzájomnosti. Cena Karla Čapka sa v roku 2016 udeľovala v Trenčianskych Tepliciach. už po 27. krát. Aj tento subjekt má čo do počtu stabilnú členskú základňu, ale aj jeho problémom je jej vyšší vek členstva. V záujme rozšírenia dosahu pôsobnosti plánuje Kruh priateľov českej kultúry zriadenie webstránky.

Finančné a nefinančné zdroje podpory českej národnostnej menšiny

Organizácie vyvíjajúce aktivity smerujúce k podpore českej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku získavajú pre svoju činnosť finančné prostriedky zo štátnej podpory, a to z dotačného programu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín, kde bolo v roku 2016 alokovaných 229 815 € pre českú národnostnú menšinu. Ďalšiu významnú formu finančnej podpory predstavuje finančný príspevok z materskej krajiny, a to finančný dar Ministerstva zahraničných vecí ČR. Skôr výnimočne získavajú organizácie finančnú podporu od inštitúcií na komunálnej úrovni a napokon z členských príspevkov. Formou pomoci zo strany komunálnej sféry je aj príležitostné poskytovanie priestorov pre činnosť spolkov a ďalších subjektov združujúcich občanov českej národnosti a ich priaznivcov.

Najvýznamnejšie problémy a ich dôvody

Za aktuálny problém považujú združenia vysoký vekový priemer ich členov a z toho vyplývajúcu nevyhnutnosť získavania príslušníkov patriacich k mladšej generácii, ktorá priebežne stráca české povedomie a identifikuje sa s majoritou.

Osobitným, v hodnotiacich správach sa opakujúcim problémom je veľmi zložitá administrácia projektov v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín v rámci grantového systému Úradu vlády SR a neskoré uzatváranie zmlúv, čo ohrozuje činnosť spolkov najmä v prvej polovici príslušného kalendárneho roka. Český spolok v Košiciach upozorňuje aj na pretrvávajúcu nemožnosť financovania a realizačného zabezpečenia kultúrnych menšinových združení, čo by umožnilo zvýšenie úrovne jednotlivých kultúrnych projektov. Pre subjekty s malou členskou základňou je problémom aj povinná finančná spoluúčasť na financovaní samosprávou poskytovaných grantov.

Viacere spolky považujú za prioritu pre nadchádzajúce obdobie optimálny prechod na nový, pokiaľ možno menej administratívne náročný spôsob financovania kultúry národnostných menšín v roku 2018, vrátane kvalitného a zodpovedného kreovania hodnotiteľských orgánov.

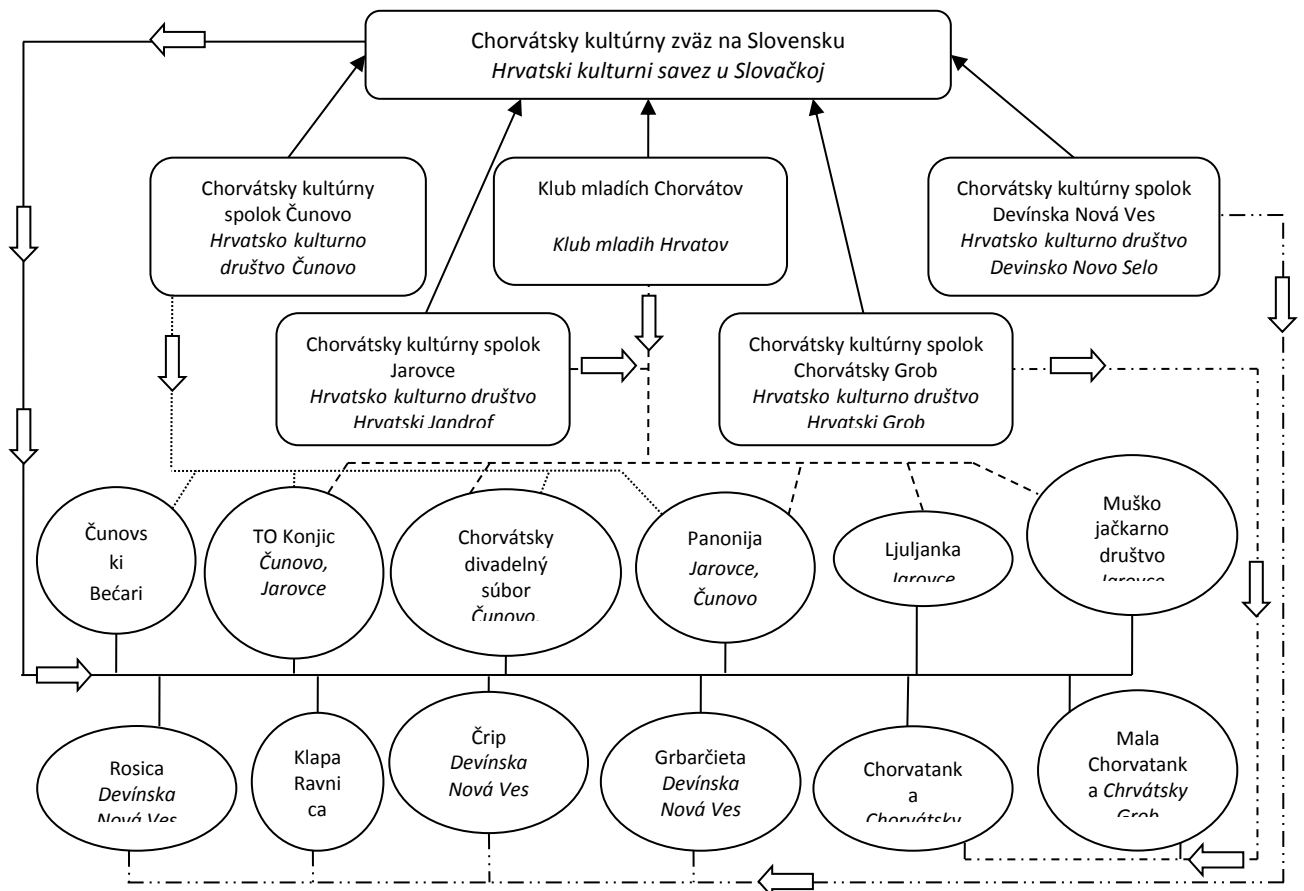
Z hľadiska obsahu činnosti považujú organizácie a združenia reprezentujúce kultúru českej národnostnej menšiny na Slovensku za dôležitú prípravu osláv 100. výročia Československej republiky, spojenú s dôstojným pripomenutím jej významu formou odborných podujatí i podujatí určených širokej verejnosti, a to všetkým vekovým kategóriám.

Chorvátska národnostná menšina

V oblasti rozpočtových a príspevkových organizácií pôsobí v rámci Chorvátskej národnostnej menšiny Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku – Slovenské národné múzeum (ďalej len „SNM –MKCHS“), ktoré je samostatnou organizačnou zložkou Slovenského národného múzea so sídlom v Bratislave - Devínskej Novej Vsi.

V oblasti kultúry pôsobí občianske združenie zastrešujúce všetky miestne chorvátske kultúrne spolky v obciach od roku 1990, a to Chorvátsky kultúrny zväz na Slovensku – *Hrvatski kulturni savez u Slovačkoj* (ďalej len „CHKZS“), o.z., ktorý združuje Chorvátsky kultúrny spolok Čunovo – *Hrvatsko kulturno društvo Čunovo*, Chorvátsky kultúrny spolok Devínska Nová Ves – *Hrvatsko kulturno društvo Devinsko Novo Selo*, Chorvátsky kultúrny spolok Chorvátsky Grob – *Hrvatsko kulturno društvo Hrvatski Grob*, Chorvátsky kultúrny spolok Jarovce – *Hrvatsko kulturno društvo Hrvatski Jandrof* a Klub mladých Chorvátov – *Klub mladih Hrvatov*.

Organizačná štruktúra organizácií zaoberajúcich sa kultúrou Chorvátov na Slovensku:

→ Sú členovia Chorvátskeho kultúrneho zväzu na Slovensku, volia jeho predstavenstvo
 ⇄ a koordinujú spoločne svoju činnosť a aktivity.

Podporujú činnosť týchto súborov, ktoré pôsobia v oblasti zachovania a rozvoja živej kultúry v rámci Chorvátskej národnostnej menšiny na Slovensku.

V oblasti uchovávanía folklóru pôsobí momentálne dvanásť samostatných umeleckých súborov, a sú to:

- detské hudobno-tanečné folklórne súbory: „*Grbarčieta*“ z Devínskej Novej Vsi (dalej len „DNV“) „*Mala Hrvatanka*“ z Chorvátskeho Grobu a „*Ljuljanka*“ z Jaroviec;
- hudobno-spevácke folklórne súbory: „*Črip*“ z DNV, „*TS Čunovski Bečari*“ z Čunova, „*TS Panonija*“ z Jaroviec a Čunova, „*Chorvatanka(Hrvatanka)*“ z Chorvátskeho Grobu, Tamburášsky orchester „*Konjic*“ pôsobiaca v Jarovciach a Čunove, Mužský spevácky spolok Jarovce(*Muško jačkarno društvo Hrvatski Jandrof*), hudobno spevácky súbor „*Rosica*“ z DNV a „*Klapa Ravnica*“ z Devínskej novej Vsi;
- Chorvátsky divadelný súbor (*Kazališna grupa Hrvata u Slovačkoj*) pôsobiaci v Jarovciach a Čunove.

V prípade hudobno-tanečných, hudobných, a hudobno-speváckych súborov sa na hudobný sprievod spevu a tanca používajú predovšetkým chorvátske ľudové nástroje známe pod spoločným označením TAMBURICA.

V rámci systému národnostných inštitúcií, ktoré okrem SNM-MKCHS tvoria jednotlivé občianske združenia Chorvátov na Slovensku a chorvátske umelecké súbory, v rámci ktorých má v prípade chorvátskej národnostnej menšiny na Slovensku a jej príslušníkov od začiatku svojho pôsobenia najvýznamnejšie postavenie Chorvátsky kultúrny zväz na Slovensku, ako strešná organizácia Chorvátov na Slovensku.

SNM-MKCHS, ako súčasť Slovenského národného múzea predstavuje vo svojej oblasti pôsobenia špecializovanú inštitúciu, ktorá systematicky vyhľadáva, získava, uchováva a odborne spracúva hmotné a duchovné doklady o histórii, kultúre a tradíciách chorvátskeho etnika na území dnešného Slovenska, a tieto prezentuje verejnosti.

Jednotlivé miestne spolky predstavujú už spomínané miestne občianske združenia príslušníkov chorvátskeho etnika v jednotlivých obciach a mestských častiach Bratislavy, ktoré navzájom spolupracujú a koordinujú svoje činnosti v oblasti prezentácie a uchovania kultúry a jazyka Chorvátov na Slovensku.

Folklórne skupiny pracujú predovšetkým v oblasti prezentácie a uchovávaní pôvodného miestneho chorvátskeho folklóru v jednotlivých obciach, a to v rámci jednotlivých

miestnych spolkov a svoje aktivity vyvíjajú v súčinnosti s miestnymi chorváckymi spolkami a CHKZS.

CHKZS a SNM-MKCHS spolupracujú už od zriadenia SNM-MKCHS o čom svedčí aj množstvo spoločných podujatí uskutočnených predovšetkým v priestoroch tzv. „Chorvátskeho múzea“ v DNV, v ktorých majú obe organizácie aj svoje sídlo.

Spolupráca miestnych kultúrnych spolkov navzájom a CHKZS je koordinovaná na pravidelných zasadaniach Výkonného výboru CHKZS, ktorého sú členmi predstavitelia jednotlivých miestnych spolkov a CHKZS. V intervale štyroch rokov pravidelne CHKZS organizuje Chorvátsky kongres, na ktorom sa zúčastňujú zástupcovia delegovaný jednotlivými miestnymi spolkami, rokujú o ďalšom smerovaní chorvátskej menšiny na Slovensku a volia nové vedenie CHKZS.

CHKZS je členom rôznych združení pôsobiacich v oblasti menšinových kultúr, ako napríklad:

- „*Hrvatski svjetski kongres*“ Svetového kongresu Chorvátov (ďalej len HSK) (združenia chorvátskych národnostných organizácií zastupujúcich chorvátske národnostné menšiny v jednotlivých krajinách sveta);
- Euroregiónu Dunajskej Iniciatívy EDI (slovensko-rakúskeho regionálneho združenia);
- Koordinačného výboru gradišćanských Chorvátov, ktorý má pravidelné zasadnutia a združuje organizácie tzv. „gradišćanských Chorvátov“ žijúcich v Rakúsku, Maďarsku, Česku a na Slovensku.

CHKZS úzko spolupracuje s Veľvyslanectvom Chorvátskej republiky na Slovensku, inštitúciou „*HRVATSKA MATICA ISELJENIKA*“ v Záhrebe, ako aj s inými občianskymi združeniami v Chorvátsku. Spolupráca s Veľvyslanectvom Chorvátskej republiky na Slovensku je uskutočňovaná v mnohých oblastiach, ako napríklad:

- záštita jednotlivých podujatí prostredníctvom veľvyslanectva;
- podpora v oblasti výučby chorvátskeho jazyka u príslušníkov chorvátskej menšiny na Slovensku;
- finančná podpora prostredníctvom projektov na podporu chorvátskych menšín v zahraničí, cez *Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske*.

Jednotlivé miestne chorvátske spolky a folklórne skupiny rovnako spolupracujú s množstvom záujmových združení a folklórnych skupín v Chorvátsku. Ich spolupráca je orientovaná okrem materskej krajiny aj na miestne chorvátske spolky, chorvátske združenia, a chorvátske folklórne skupiny v Rakúsku, Maďarsku a Českej republike.

Medzi najdôležitejšie festivalové prehliadky v roku 2016 patrili:

- 28. Festival chorvátskej kultúry – 28. *Festival hrvatske kulture* (ďalej len FHK) v DNV;
- Festival „Dobrodošli“ v Bratislave, usporiadaní pri príležitosti príchodu Chorvátov na územie dnešného Slovenska;
- 14. Festival zborového spevu – 14. *Festival Zborov* (ďalej len „FZ“) v Jarovciach a Chorvátske dni v jednotlivých obciach (Čunovo, Devínska Nová Ves, Chorvátsky Grob, Jarovce);
- Slávnostný koncert 25. rokov Mužského speváckeho spolku Jarovce (MJD) – *Svečani koncert 25.ljet Muško jačkarno društvo Hrvatski Jandrof (MJD)*;
- Večer folklóru Chorvátov na Slovensku v Dúbravke a pod.

Niektoré skôr uvedené festivaly v roku 2015 tvoria tradičné chorvátske kultúrne podujatia pre príslušníkov menšiny a sú navštevované aj veľkým počtom ostatných obyvateľov a významnými hosťami.

Z ostatných významnejších kultúrnych aktivít treba osobitne spomenúť:

- projekt „Chorvátske ochotnícke divadlo“, ktorý v roku 2016 našťudoval divadelnú hru v chorvátskom jazyku „*Hura dičak je!*“ a nadviazal na bohatú tradíciu pravidelných chorvátskych ochotníckych divadelných predstavení v obciach;
- spomedzi niekoľkých organizovaných seminárov a výstav medzi najvýznamnejšie patrili: Seminár a výstavu „*Čunovo i Čunovci*“ usporiadané v marci v spolupráci CHKZS a SMN-MKCHS, pričom sú plánované výstavy aj o ostatných chorvátskych obciach na Slovensku (v roku 2017 bude po Čunove nasledovať Chorvátsky Grob).

Finančné a nefinančné zdroje na podporu chorvátskej kultúry na Slovensku boli v roku 2016 čerpané predovšetkým z nasledovných zdrojov, uvedených aj s účelom ich použitia v nasledujúcej tabuľke. Prostriedky z Úrad vlády SR z programu Kultúra národnostných menšín pritom predstavovali, rovnako ako v minulosti, aj v roku 2016 najvýznamnejší zdroj na finančné zabezpečenie jednotlivých aktivít chorvátskej národnostnej menšiny v oblasti prezentácie a uchovania chorvátskej kultúry na Slovensku, a to v celkovej výške 51,064,-Eur.

Zdroj finančnej podpory	Projekt	Použitie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	28. Festival chorvátskej kultúry v DNV	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – program Kultúra	4.Festival DOBRODOŠLI v	Úhrada nákladov na

národnostných menšín	Bratislave	podujatie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	HRVATSKI DANI – Chorvátske dni v Chorvátskych obciach na Slovensku	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	Večer folklóru Chorvátov na Slovensku	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	Časopis „HRVATSKA ROSA“	Úhrada nákladov na vydanie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	Medzinárodný letný tábor detí a mládeže v Chorvátsku	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	Tvorivé dielne chorvátskej kultúry	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	MJD u srebru – CD nosič	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín	3. Festival podunajskej kultúry	Úhrada nákladov na podujatie
ÚV SR – rezerva Predsedu Vlády SR	Chorvátske ochotnícke divadlo	Úhrada nákladov na podujatie
Mestská časť Bratislava – Čunovo	Monografia Čunovo 2	Úhrada nákladov na prípravu publikácie
Mestská časť Bratislava – Jarovce	Koncert 25.rokov MJD	Úhrada nákladov na podujatie

Okrem spomenutých finančných zdrojov boli v roku 2016 zo strany Vlády Chorvátskej republiky prostredníctvom inštitúcie „*Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske*“ dofinancované všetky projekty uvedené v predchádzajúcej tabuľke.

Z fondov EU chorvátsky národnostná menšina v roku 2015 zdroje na svoje aktivity nečerpala.

Problémy v oblasti chorvátskej kultúry a jej podpory sú:

- zabezpečenie prostriedkov na chod, vybavenie a rozvoj jednotlivých chorvátskych folklórnych skupín;
- trvalé riešenie zabezpečenia priestorov pre činnosť SNM-MKCHS a CHKZS;
- každoročné opätovné schvaľovanie nosných projektov pre chorvátsku menšinu.

Návrhy riešení problémov v oblasti chorvátskej kultúry a jej podpory:

- pripraviť v rámci štruktúry financovania kultúry národnostných menšín, čiže v rámci programu ÚV SR – program Kultúra národnostných menšín, priestor na zabezpečenie samotného chodu a prežitia jednotlivých miestnych folklórnych skupín. Vytvoriť v rámci podprogramu „živá kultúra“ oblasť „folklórne aktivity“, prostredníctvom ktorej jednotlivé menšinové folklórne súbory mohli priamo alebo prostredníctvom menšinových organizácií žiadať o podporu na vlastné aktivity a úhradu nákladov typu.: obstaranie krojového a hudobného vybavenia súboru, preprava na vystúpenie doma i v zahraničí, náklady s prípravou a nácvikom nového programu súboru(sústredenie, choreograf, skladateľ, aranžér a pod.). Podmienkou pre uznanie týchto nákladov by mohlo byť v prípade nového programu príslušnej menšinovej folklórnej skupiny povinnosť jej prezentácie folklórnou skupinou na niektorom vopred deklarovanom kultúrnom podujatí v rámci projektu schváleného v dotačnom systéme príslušnej národnostnej menšiny v danom roku;
- priestory určené na činnosť SNM-MKCHS a CHKZS v DNV sú toho času zabezpečované prostredníctvom nájomnej zmluvy medzi Miestnym úradom Bratislava – DNV, ako prenajímateľom na jednej strane a nájomcami SNM-MKCHS a CHKZS na strane druhej. Na výstavbu tohto objektu prispela Chorvátska a Slovenská Vláda s cieľom uskutočňovať v týchto priestoroch činnosti v oblasti chorvátskej kultúry prostredníctvom už spomenutých organizácií. Nájsť spôsob trvalého riešenia zabezpečenia priestorov pre činnosť SNM-MKCHS a CHKZS. V súčasnosti CHKZS, MK SR, riaditeľstva SNM a Mestskej časti BA-DNV v ďalšom období zabezpečiť dlhodobé, ak možno trvalé zaistenie priestorov na činnosť SNM-MKCHS a CHKZS, nakoľko úpravu využívania spomenutými priestorov organizáciami prostredníctvom zmluvného vzťahu nemožno považovať za trvalú so zreteľom na finančnú pomoc pri budovaní týchto priestorov zo strany Vlády SR a Vlády HR;
- zjednodušiť predkladanie každoročne sa opakujúcich projektov na Úrad vlády SR. Vytvoriť na základe údajov z minulých rokov a v súčinnosti s jednotlivými národnostnými združeniami zoznam projektov, ktoré by sa v prípade zachovania rovnakej úrovne ich rozpočtov(prípadne pri zohľadnení inflácie v rozpočte projektu), z minulých rokov iba prihlasovali do systému jednoduchým spôsobom. V podstate by sa okrem potrebných potvrdení zo zákona od príslušnej organizácie

opätovne zahlasovali do určitého termínu. Vytvoril by sa jednoduchý formulár, s prehlásením o dodržaní minuloročného rozpočtu a zmenou ročníku podujatia, respektíve ročníka pri periodickej tlači.(uvádzam príklad pre chorvátsku menšinu „28. Festival chorvátskej kultúry →29. Festival chorvátskej kultúry“, „časopis HRVATSKA ROSA 2016 → časopis HRVATSKA ROSA 2017“ a pod.)

Maďarská národnostná menšina

Časť *Hodnotiacej správy o podpore kultúr národnostných menšín za rok 2016* za maďarskú národnostnú menšinu nebola predložená.

Moravská národnostná menšina

Z programu Kultúra národnostných menšín bolo v roku 2016 bolo z jedenástich projektov celkovo podporených sedem, od štyroch inštitúcií, ktoré organizovali kultúrne a spoločenské podujatia zamerané na prezentáciu moravskej kultúry na Slovensku.

Všetci žiadatelia z programu Kultúra národnostných menšín 2016 - moravská národnostná menšina, vystupujú ako samostatné právne subjekty.

Mimo tohto programu bolo uskutočnených veľa podujatí z oblasti kultúry a iných spoločenských aktivít rôznymi štátnymi aj neštátnymi organizáciami, ktoré nie sú evidované ako národnostné spolky. Ide najmä o miestne oblastné aktivity v rámci vzájomného stretnutia Slovákov a Moravanov v hraničných oblastiach Slovenskej a Českej republiky a rôzne kultúrne podujatia pri príležitosti osláv príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Všetky tieto aktivity výrazne napomáhajú k posilňovaniu identity a kultúrneho povedomia Moravanov žijúcich na Slovensku.

Najvýznamnejšie inštitúcie pôsobiace v oblasti kultúry Moravskej národnostnej menšiny na Slovensku:

Morava Krásna Zem – Plevník-Drienové 558, 018 26 Plevník-Drienové

Občianske združenie organizujúce najmä kultúrne podujatia na prezentáciu moravskej kultúry, zvykov, tradícií, nemotného kultúrneho dedičstva – verbuňk, sokoliarstvo, odkaz sv. Cyrila a Metoda a tradičných moravských výrobkov. Prioritou združenia je zabezpečiť lepšiu komunikáciu medzi občanmi moravskej národnosti žijúcej na Slovensku, prezentáciu moravskej kultúry a folklóru na Slovensku, združovanie moravanov a sympatizantov Moravy. Občianske združenie úzko spolupracuje aj s mnohými inštitúciami, ktoré prezentujú moravský folklór a kultúru na Slovensku:

Mužáci MORAVIA – Mužský spevácky zbor, ktorý vznikol v tomto roku na základe požiadavky OZ Morava krásna zem, čím sa vyriešil problém absencie obdobného hudobného telesa, ktorého členmi sú teraz príslušníci moravskej národnostnej menšiny, ale aj Slováci, ktorých ovplyvnila menšinová moravská kultúra. Svojim autentickým vystupovaním prináša tento zbor typický prednes moravských mužáckych piesní na podujatiach organizovaných občianskym združením Morava krásna zem, ale aj iných kultúrnych inštitúcií a samospráv na Slovensku.

Hudobná skupina Notečka – od roku 2000 aktívne prezentuje moravský folklór a piesne najmä z oblasti južnej moravy a slovácka na svojich vystúpeniach. Jej členovia sú aj aktívnymi autormi nových piesní opisujúcich moravský kraj a život na Morave.

Detský folklórny súbor Dúbravček a folklórny súbor Dúbravček – oba tieto súbory sa prezentujú na svojich vystúpeniach rôznymi pásmami najmä z oblasti Horňácka a Valašska. Taktiež aktívne spolupracujú s mnohými moravskými folklórnymi súbormi.

Dychová hudba Hoľazňanka - dychová hudby, ktorá prezentuje najmä skladby mnohých moravských autorov v autentickom podaní moravskej dychovky.

Ľudová hudba Dúbravienka – ľudová hudba zameraná najmä na piesne z hraničných regiónov oblasti Slovenska i Moravy.

Folková skupina Drienky – folková, dievčensko-ženská gitarová skupina, ktorá prezentuje české, moravské a slovenské známe aj menej známe hity, väčšinou 70.-tych a 80.-tych rokov.

Halali n.o. – zaoberá sa prezentáciou sokoliarstva a poľovníctva ako prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva ČR (festivaly, semináre, prednášky, ekovýchovné koncerty, zážitkové hry), taktiež tvorbou audiovizuálnych diel zameraných na problematiku rozvoja vidieka a tradičnej moravskej kultúry na vidieku.

Všetky hudobné telesá zastrešuje OZ Morava krásna zem a sídli v obci Plevník-Drienové. Od ostatných organizácií sa nám nepodarilo získať potrebné informácie o ich fungovaní v oblasti kultúry národnostných menšín.

Najdôležitejšie aktivity v oblasti kultúry moravskej národnostnej menšiny v roku 2016:

Festival Morava Krásna Zem v obci Dohňany, ktorého hlavným cieľom bolo rozšíriť povedomie o špecifikáciách moravskej kultúry prostredníctvom moravského folklóru a priblížiť kultúrne prejavy Moravy majoritného obyvateľstva v púchovskej doline, ktorá je prihraničným regiónom Moravy. Vzhľadom ku geografickej polohe obce, v ktorej sa realizoval projekt, bolo medzi zúčastnenými návštevníkmi mnoho príslušníkov národnostnej menšiny moravskej. Keďže sa festival konal v čase hodových osláv obce Dohňany, ktorá je

zasvätená svätým Cyrilovi a Metodovi, zrealizoval sa aj sekundárny cieľ, pripomenúť pôsobenie vierozvestcov a ich prínos pre vtedajšiu oblasť Veľkej Moravy. Kultúru národnostnej menšiny moravskej sme prostredníctvom štvrtého ročníka festivalu sprostredkovali aj predstaviteľom vlády SR, cez poslanca a predsedu TSK Jaroslava Bašku, podpredsedu TSK Milana Panáčka a ďalších významných najvyšších predstaviteľov obcí a miest okolitého regiónu.

V prvý deň festivalu sa konalo divadelné predstavenie, ochotníckeho divadla PRKNO s predstavením Bríle. Ochotnícky súbor pochádza z obce Veverská Bitiška. Počas predstavenia mohli návštevníci Domu kultúrnych tradícií vidieť aj výstavu ľudovej tradície krojov, kde bol predstavený tradičný odev obyvateľov Moravy. Hlavný program sa konal v druhý deň festivalu, privítaním hostí a príhovorom starostu obce Dohňany Ing. Milanom Panáčkom. Kultúrny program otvoril folklórny súbor Konopa, z obce realizácie projektu. V programe vystúpil aj novovzniknutý mužský spevácky zbor, Mužáci Moravia, ktorý ako prvý mužský spevácky zbor na Slovevensku reprezentuje tradičnú moravskú ľudovú hudbu. Na podujatí vystúpili aj FS Dúbravček a ženská gitarová skupina Drienky z obce Plevníka – Drieňové a dychová hudba Lidečanka, z prihraničnej oblasti Moravy obce Lidečko, s dlhodobou tradíciou (1920), ktorá na festival priniesla kus tradície Moravy v podobe hudby, tanca a odevu Moravanov. Záver programu patril moravskej cimbalovej hudbe - Sourozenci Bařkovi u cimbalu. Súčasťou programu bolo aj vystúpenie sokoliarskej skupiny, ktorá obohatila kultúrny program o praktickú ukážku sokoliarstva. Počas celého programu sa o pripomenutie moravského humoru a ľudovej reči moravskej staral ľudový rozprávač Franta Uher.

Moravská hudobná tour 2016 - séria koncertov a vystúpení v rôznych mestách a regiónoch Slovenska, najmä slovenskými účinkujúcimi, ktorý sa zaoberajú moravskými zvykmi, tradíciami a folklórom, podľa možnosti doplnením aj jedného účinkujúceho subjektu z Moravy, čím sa dosiahla lepšia prístupnosť prezentácie moravského folklóru v rôznych regiónoch Slovenska obývaného príslušníkmi moravskej národnostnej menšiny.

Moravská hudobná tour začala v máji vystúpením mužského speváckeho zboru Mužáci MORAVIA na stretnutí moravanov a slovákov na Kohútke. Potom nasledoval koncert DH Považská Veselka v Trenčianskom kraji a v mesiaci august vystúpenie kolektívnych členov OZ v Trnavskom kraji. Ďalším výstupom moravskej hudobnej tour je i organizovanie poznávacích zájazdov na rodnú Moravu za účelom vzdelávania sa a na významné výstavy, týkajúce sa oblasti histórie a vývoja slovanského národa. Tento rok sa

zorganizovali zájazdy na Jízdu králů v obci Vlčnov a návštěva tradičního Mikulášského jarmeku ve Valašských Klobúkách.

Dedičstvo moravanov - Hlavným cieľom projektu bolo posilniť kultúrne zvyky a tradície moravského kraja pre Moravanov žijúcich v Slovenskej republike, ich sympatizantov a členov združenia ukážkou jednej z mnohých tradícií sviatkov jari na Morave - masopustné slávnosti, ktoré sú zaradené na reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva ČR a tiež jeden z najznámejších mužských ľudových tancov Verbuňk, ktorý je od roku 2005 zapísaný organizáciou UNESCO na zoznam majstrovských diel ústneho a nehmotného dedičstva predkov – Dedičstvo Moravanov, Daný cieľ sa nám podarilo naplniť takmer v plnom rozsahu. Hlavným významom a prínosom projektu bolo oživenie nehmotných statkov kultúrneho dedičstva moravskej národnostnej menšiny a ich prezentácia pred verejnosťou. Projekt umocnilo stretnutie príslušníkov a potomkov moravskej národnostnej menšiny žijúcich v Plevníku-Drienovom a blízkom okolí.

Mužáci MORAVIA - podpora novovzniknutého umeleckého telesa, a to mužského speváckeho zboru Mužáci MORAVIA, ktorý vznikol v roku 2016, ako prvý spevácky zbor Občianskeho združenia Morava krásna zem, ktoré realizuje aktivity pre moravskú národnostnú menšinu na Slovensku. Mužský spevácky zbor vznikol vďaka ochote a aktívnemu prístupu jeho členov a taktiež vďaka finančnej podpore z projektu, ktorá bola využitá na zabezpečenie originálnych moravských krojov a doplnkov. Mnohí z účastníkov podujatí boli príjemne prekvapení z vystúpení mužského speváckeho zboru, o čom svedčí aj počet koncertov (od vzniku zboru, apríl 2016 do decembra 2016 absolvoval zbor deväť koncertov), spoločné fotografie s návštevníkmi podujatí a ich záujem o naše vystúpenia v roku 2017. Mužský spevácky zbor Mužáci Moravia založil tohto roku vlastnú kroniku, v ktorej zaznamenáva všetky jeho aktivity. Cieľ projektu bol naplnený stopercentne, a to zabezpečením originálnych moravských krojov a doplnkov, vznikol mužského speváckeho zboru a jeho aktívnym umeleckým pôsobením na Slovensku.

www.moravakrasnazem.eu – webový portál, na ktorom sa návštevníci môžu dozvedieť nielen o akciách a aktivitách občianskeho združenia MORAVA KRÁSNA ZEM, ale aj o rôznych podujatiach, ktoré sú realizované inými inštitúciami, týkajúcich sa aktivít prezentácie moravskej kultúry na Slovensku i vzájomného spolunažívania Moravanov a Slovákov.

Hlavnou časťou podpory kultúry moravskej národnostnej menšiny je štátna podpora z programu Kultúra národnostných menšín. Ďalšia podpora je zo strany podnikateľskej sféry a dobrovoľných príspevkov samotných členov združení, kde sa niektoré podujatia uskutočnili len vďaka ich pomoci.

Z fondov Európskej únie, zahraničných nadácií, komunálnej sféry, ani zo strany materskej krajiny Českej republiky, nebola v roku 2016 žiadna podpora moravskej kultúry na Slovensku.

V roku 2017 by sme chceli pokračovať v tradičných aktivitách prezentácie moravskej kultúry na Slovensku :

- **5. ročník festivalu Morava krásna zem** – zabezpečenie kultúrneho programu na 5. ročníku festivalu;
- **Moravská hudobná tour** - séria koncertov v rámci SR;
- **Mužáci MORAVIA** – skompletizovanie krojov a podpora činnosti zboru;
- **Jízda králů, Dedičstvo Moravanov** – popoludnia venované prezetácii nehmotného kultúrneho dedičstva ČR, ako sú jízda králu, sokolníctví, myslivost, masopust a verbuňk;
- **Moraváci na Slovensku** – DVD materiál, ktorý zachytáva kultúrne aktivity a život moravanov žijúcich na Slovensku.

Ďalšie priority pretrvávajú z minulého obdobia. Ide najmä o vydanie časopisu a taktiež vybudovanie Moravského domu (centra kultúry, tradícií a cestového ruchu), čo však úzko súvisí s problematikou prerozdelenia financií na personálne a administratívne zabezpečenie inštitúcií.

Najväčším problémom rozvoja a podpory kultúry moravskej národnostnej menšiny v SR naďalej pretrváva z minulých období (vid' správu o podpore kultúry NM 2015) . Je to najmä rýchlo ubúdajúci počet príslušníkov moravskej menšiny, jej zvyšujúci sa priemerný vek a rozmiestnenie príslušníkov moravskej menšiny takmer po celom území Slovenska v malom počte, v jednotlivých regiónoch, čo spôsobuje sťažujú komunikáciu medzi príslušníkmi menšiny a organizáciami, ktoré organizujú podujatia a propagujú moravskú kultúru na Slovensku.

Nemecká národnostná menšina

Reprezentantom nemeckej menšiny na Slovensku je Karpatskonemecký spolok na Slovensku. Po niekoľkých miestnych iniciatívach bol dňa 30. 9. 1990 založený v Medzeve. Je to občianske združenie občanov Slovenskej republiky, ktorí sú nemeckej národnosti, nemeckého pôvodu alebo ich spája rovnaký materinský jazyk, alebo aj občanov iných národností, ktorí majú pozitívny vzťah ku karpatskonemeckému kultúrnemu dedičstvu. Je to kultúrny spolok, ktorý je nezávislý od straneckej príslušnosti, svetonázorového presvedčenia a vierovyznania. Je to dodnes najvýznamnejší reprezentant Nemcov žijúcich na Slovensku. Člení sa do piatich regiónov: Bratislava a okolie, Hauerland, Horný Spiš, Dolný Spiš a Údolie Bodvy. Tento kultúrny spolok mal v roku 2016 okolo 4 200 členov v 36 miestnych skupinách. Plošne najväčší je región Hauerland s viac ako 1 000 členmi. Karpatskonemecký spolok vyvíja svoje aktivity prostredníctvom projektov schválených Úradom vlády SR – program Kultúra národnostných menšín.

Spolková republika Nemecko zakúpila pre Karpatskonemecký spolok začiatkom 90. rokov na Slovensku sedem tzv. Domov stretávania: v Bratislave, Nitrianskom Pravne, Handlovej, Kežmarku, Mníšku nad Hnilcom, Medzeve a v Košiciach. Sú to miesta kultúrnych aktivít a stretávania, jazykových kurzov a ďalších aktivít nielen pre občanov nemeckej národnosti, ale i pre ostatných spoluobčanov Slovenska.

Adresa spolku:

Karpatskonemecký spolok na Slovensku, Lichardova 20, 040 01 Košice

Tel.: 055/6224145

kdv@kdv.sk

www.kdv.sk

Jediným periodikom – mesačníkom Nemcov žijúcich na Slovensku je Karpatenblatt, vydávaný je s finančnou podporou Úradu vlády SR v Bratislave a má dobrú úroveň. Podobne ako aj iné menšiny aj karpatskí Nemci majú svoje relácie v národnostných magazínoch v Rozhlase a televízii Slovenska.

Korešpondečná adresa redakcie:

Redakcia Karpatenblatt, Lichardova 20, 040 01 Košice

Tel.: 055/6224145

karpatenblatt@gmail.com

www.karpatenblatt.sk

Slovenské národné múzeum–Múzeum kultúry karpatských Nemcov (ďalej len „SNM–MKKN“) má svoje sídlo v Bratislave na Žižkovej ul. č. 14 so stálou expozíciou dejín a kultúry karpatských Nemcov. Má štyri pobočky v Nitrianskom Pravne a v Handlovej v Domoch stretávania Karpatskonemeckého spolku. SNM–MKKN má zariadený aj nemecký dom z Horného Turčeka v Múzeu slovenskej dediny v Martine a na hrade Červený Kameň je stála expozícia nemeckých drevorubačov z malých Karpát. SNM–MKKN vyvíja činnosť na celom Slovensku, keďže jeho ťažisková orientácia sa sústreďuje na regióny života karpatských Nemcov, ktoré sú na západnom, strednom i východnom Slovensku. Je jedinou špecializovanou inštitúciou na Slovensku zameranou na muzeálnu dokumentáciu, prezentáciu a výskum kultúry a dejín karpatských Nemcov. Z toho vyplýva aj jeho širší záber, SNM–MKKN sa stalo i servisným miestom pre karpatských Nemcov zo Slovenska a zo zahraničia a osoby zaujímajúce sa o problematiku Nemcov na Slovensku. Na SNM–MKKN sa taktiež obracajú nemecké a rakúske diplomatické zastupiteľstvá, pracovníci slovenských vysokých škôl, akadémia vied a študenti. V týchto súvislostiach poskytuje SNM–MKKN početné konzultácie, expertízy, posudky a podobne. Karpatskonemecký spolok úzko spolupracuje so SNM–MKKN, ktoré na väčších podujatiach zvyčajne realizuje špecializované výstavy.

Adresa múzea:

Slovenské národné múzeum–Múzeum kultúry karpatských Nemcov

Vajanského nábrežie 2, 810 06 Bratislava

Telefón: 02/54415570

mkkn@snm.sk

www.snm.sk

Spolok a múzeum úzko spolupracujú s partnerskými krajanskými združeniami v Nemecku, Rakúsku a USA. Taktiež je na dobrej úrovni aj spolupráca so zastupiteľskými orgánmi Nemecka a Rakúska na Slovensku.

Každá miestna skupina ako aj regionálna organizácia Karpatskonemeckého spolku má vlastné aktivity. Tradičným, najvýznamnejším a aj dobre navštevovaným podujatím je každoročne organizovaný Sviatok kultúry a vzájomnosti na prelome júna a júla v Kežmarku, na ktorom sa stretávajú príslušníci nemeckej národnostnej menšiny žijúci na Slovensku a aj v zahraničí. Týmto festivalom sa organizátori snažia prispieť k uchovaniu a rozvoju tradícií, výmene skúseností, k vzájomnému porozumeniu a poznaniu, úcty k odlišnej kultúre a zvykom a taktiež k vytváraniu atmosféry vzájomnej tolerancie, odstraňovaniu predsudkov v myslení a

chápaní menšinovej kultúry. V roku 2016 sa uskutočnil 21. ročník festivalu za účasti početných zahraničných hostí.

Jednotlivé regióny majú v priebehu roka viaceré podujatia, pričom tradičnými sú tzv. Regionaltreffen – regionálne stretnutia. V regióne Bratislava a okolie je to Pressburger Treffen – Stretnutie Prešporákov, každoročne v septembri. V regióne Hauerland sa tretiu sobotu v auguste koná Hauerlandfest, každý rok v inej obci stredoslovenského Hauerlandu, v roku 2016 to bol 25. ročník v Handlovej. V regióne Horný Spiš sa v Chmeľnici každoročne konajú začiatkom júna Dni spišskej kultúry, v roku 2016 to bol 24. ročník. V regióne Dolný Spiš sa v septembri striedavo v niektorej obci alebo meste tohto regiónu koná Stretnutie Nemcov Dolného Spiša, v Mníšku nad Hnilcom sa založila nová tradícia súťaže dychových hudieb. V regióne Údolie Bodvy sa v Medzeve každý rok v júli koná Stretnutie Nemcov z údolia Bodvy – Bodwataltreffen. Významné je, že značná väčšina aktivít karpatských Nemcov sa koná v spolupráci s miestnou samosprávou, alebo s miestnymi inštitúciami alebo spolkami.

Čo sa týka financovania nemeckej národnostnej menšiny v roku 2016, je potrebné konštatovať, že zdroje a výška finančných dotácií v roku 2016 sa oproti predošlému roku zmenila len minimálne. Pre kultúrne aktivity a publikačnú činnosť sú najvýznamnejším zdrojom finančné prostriedky práve z Úrady vlády SR vo forme projektov, ktoré boli na rovnakej úrovni, ako v predošlom roku. Pokiaľ ide o podporu z materskej krajiny, teda z Nemecka, tak táto je vo veľkej miere viazaná na prevádzku a činnosť siedmich Domov stretávania Karpatskonemeckého spolku na Slovensku a najmä niekoľkých projektov karpatskonemeckej mládeže, najmä takých, ktoré sú orientované na cezhraničnú spoluprácu.

Významným problémom je vnímanie karpatských Nemcov zo strany majoritnej spoločnosti. O nemeckej menšine na Slovensku pred rokom 1989 obyvateľstvo Slovenska vedelo len veľmi málo, a aj to sa na základe učebníc dejepisu a propagandy tvoril negatívny obraz karpatských Nemcov, čo však pri hodnotení vyše 800-ročného spoluzitia so Slováckmi a ostatnými národnosťami nezodpovedá realite. Chceme vnímanie karpatských Nemcov v dejinách Slovenska čo najviac objektivizovať. Sme si vedomí, že takáto objektivizácia sa nedá dosiahnuť nejakým nariadením, alebo kampaňami, je to dlhodobý proces, v ktorom očakávame aj pomoc majoritnej spoločnosti. Významnou pomocou v tomto smere je zriadenie SNM–MKKN v Bratislave, ktoré sa svojimi výstavami snaží toto vnímanie objektivizovať. Ďalej je to publikačná činnosť, prednášky, semináre, vyučovanie na školách a pod.

Karpatskonemecký spolok na Slovensku sa borí s tromi hlavnými problémami, ktoré sa však prejavujú aj u mnohých iných spolkov: Prvým je značná prestarnutá členská základňa. U karpatských Nemcov sa to dá sčasti dobre zdôvodniť postavením nemeckej menšiny na Slovensku po 2. svetovej vojne, avšak samozrejme sa s tým nemôžeme uspokojiť. Zapojenie mladšej generácie do činnosti spolku je pre nás životnou nutnosťou. Druhým problémom je malý záujem o prevzatie zodpovednosti, a teda funkcie na všetkých úrovniach spolkových štruktúr. Je často skutočnosťou, že funkcionári spolku vykonávajú svoje úlohy popri svojich zamestnaniach, čo pri náraste úloh a zodpovednosti vedie často k ich frustrácii. Nevyhnutné je hľadať členov spolku, ktorí budú ochotní preberať na seba úlohy vo vedení spolku a tým aj rozdeliť zodpovednosť na viac ľudí. Tretí problém je zníženie dotácie v roku 2013 oproti predošlým rokom. Karpatskonemecký spolok považuje krátenie prostriedkov v roku 2013 o 45% za nespravodlivé, a žiaľ, ukazuje sa, že toto radikálne zníženie prostriedkov sa prejavilo v rokoch nasledujúcich i v roku 2016. Odsúhlasenie takéhoto krátenia prostriedkov najmä u malých menšín zástupcami veľkých menšín považujeme za vyslovene nesolidárne. Trvalým a zásadným problémom zo strany štátu je neskoré pridelovanie schválených dotácií a finančných prostriedkov z dotačného programu KNM. Táto situácia dostáva zodpovedných funkcionárov spolku doslova do zúfalých situácií: veď spolkový časopis vychádza mesačne od januára, projekt viazaný na jarné mesiace, alebo aj skôr (fašiangy) predsa nie je možné realizovať na jeseň. Máme festivaly v 25- ročnou tradíciou, ktoré sa konajú v mesiacoch máj, jún, júl. Dobrovoľní funkcionári (a v konečnom dôsledku predseda Spolku ako štatutár) preberajú na seba vážne finančné záväzky, riziká a nepríjemnosti, ktoré pretrvávajú z roka na rok a žiaľ tento negatívny trend sa v roku 2016 ešte zhoršil.

Poľská národnostná menšina

Kultúrne inštitúcie

Kultúrny život a kultúrne aktivity poľskej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku už tradične aktívne podporujú nasledovné organizácie – občianske združenia:

- Poľský klub – spolok Poliakov a ich priateľov na Slovensku, so sídlom Nám. SNP 27, 814 99 Bratislava, IČO: 30807620;
- OBČIANSKE ZDRUŽENIE POLONUS v Žiline, so sídlom A. Rudnaya, 010 01 Žilina, IČO: 42057493.

Vzhľadom na to, že oblasti pôsobenia týchto organizácií sa prekrývajú v rámci celého spektra oblastí pôsobenia, delenie podľa tohto kritéria sa stáva irelevantným. Obe organizácie sa sústreďujú a podporujú menšinovú kultúru, ako aj propagáciu kultúry materskej krajiny na Slovensku vo všetkých oblastiach, t. j. hudba, folklór, tanec, divadlo a pod.

Poľský klub – spolok Poliakov a ich priateľov na Slovensku je zapísaný v Evidencii občianskych združení vedenej MV SR; link k informatívnemu výpisu z evidencie:

<http://www.ives.sk/registre/detailoz.do?action=aktualny&formular=ico&id=162720>

OBČIANSKE ZDRUŽENIE POLONUS v Žiline je zapísané v Evidencii občianskych združení vedenej MV SR; link k informatívnemu výpisu z evidencie:

<http://www.ives.sk/registre/detailoz.do?action=aktualny&formular=nazov&id=189733>

Štruktúra systému národnostných inštitúcií

Poľský klub – spolok Poliakov a ich priateľov na Slovensku je organizáciou združujúcou poľskú národnostnú menšinu žijúcu na Slovensku, ako aj tých, ktorým je blízka poľská kultúra. Dosah jej organizačnej štruktúry zahŕňa veľkú časť územia Slovenska – okrem hlavného mesta sa jedná najmä o Nitru, Stredné Považie a Košice. OBČIANSKE ZDRUŽENIE POLONUS v Žiline zase pôsobí v Žiline, Martine a okolí týchto miest. Postavenie týchto dvoch organizácií je rovnocenné a pri svojej činnosti navzájom komplementárne. Organizácie vedú vzájomnú spoluprácu tak v esenciálnych otázkach týkajúcich sa poľskej národnostnej menšiny, ako aj v organizačných a iných veciach.

Prioritou oboch organizácií je propagácia kultúry materskej krajiny, jej tradícií, a v neposlednom rade úsilie o zachovanie národnej a kultúrnej identity príslušníkov poľskej národnostnej menšiny. Vzhľadom na absenciu iných subjektov vyvíjajúcich obdobnú činnosť na Slovensku v takom rozsahu majú ich aktivity smerom k poľskej národnostnej menšine osobitný a nezastupiteľný význam.

Hlavné, najdôležitejšie kultúrne aktivity, podujatia a výstupy v oblasti kultúry Vašej národnostnej menšiny

Mnoho kultúrnych podujatí organizovaných vyššie uvedenými občianskymi združeniami, resp. realizovaných projektov majú dlhoročnú tradíciu a cyklicky sa opakujú v pravidelných intervaloch. Medzi tie najvýznamnejšie zaraďujeme nasledovné:

- Monitor Polonijny – mesačník vydávaný od polovice 90. rokov Poľským klubom – spolkom Poliakov a ich priateľov na Slovensku, ktorý vychádza v poľštine a je určený najmä pre Poliakov žijúcich na Slovensku a všetkých deklarujúcich svoj poľský pôvod či príslušnosť k poľskej národnostnej menšine. Mesačník tematicky zahŕňa nielen aktuálne spoločenské a kultúrne udalosti, ale aj aktuality z politiky v materskej krajine, zaujímavosti a aktuálne trendy v každej oblasti života. Svojím kvalitným vecným aj grafickým spracovaním je veľkým prínosom v kultúrnej a spoločenskej oblasti pre život poľskej národnostnej menšiny a všetkých odberateľov periodika;
- Projekt Potykajme si z Poľskom – odohráva sa každoročne pri bratislavskom nábřeží Dunaja; sústreďuje v sebe množstvo atraktívnych prvkov – interaktívnych atrakcií, ktoré oboznamujú širokú verejnosť s poľskou kultúrou, životom a reáliami. Okrem kultúrneho rozmeru mu možno pripísať aj vzdelávací, keďže jeho súčasťou sú aj edukačné prednášky a prezentácie zasahujúce do rôznych oblastí;
- Dni poľskej kultúry v Košiciach – jedna z vlajkových kultúrnych akcií propagujúcich poľskú kultúru. Podujatie dáva priestor na prezentáciu poľských umelcov širokej verejnosti, vrátane poľskej kinematografickej, divadelnej a hudobnej tvorby, výsledkov workshopov, folklórnych vystúpení a pod;
- Dubnické dni priateľstva, spolupráce a folklóru – tradičné cyklické kultúrne podujatie prezentujúce folklórne vystúpenia;
- Turíce – zelené sviatky na Považí;
- Priateľstvo bez hraníc v Trenčíne – kultúrne podujatie pozostávajúce z viacerých častí. Každá z nich prezentuje iný druh umenia: vizuálne umenie je doplnené o vystúpenia

folklórnych skupín atď. Akcia je vždy spojená s organizáciou spoločných stretnutí Poliakov, príslušníkov poľskej národnostnej menšiny a ich slovenských priateľov, kde sú takisto prezentované prvky poľskej kultúry, akými sú tanec, spev a pod.;

- Poľské *szanty* na Dunaji v Bratislave – mimoriadne obľúbené spoločenské podujatie prezentujúce výnimočnú oblasť poľskej námorníckej kultúry, akou sú tzv. *szanty* - poľské námornícke piesne. Podujatie sa zvyčajne sa odohráva na lodi na Dunaji;
- organový koncert v Nitre – tradičné cyklické kultúrne podujatie organovej hudby, na ktorom odznievajú skladby najmä poľských skladateľov. Program je tvorený ako prierez organovej hudby od stredoveku až po súčasnú tvorbu. Podujatie je taktiež veľmi obľúbené vzhľadom na vysokú kvalitu kultúrno-hudobného zážitku;
- piatková poľská školička v Nitre – stretnutie detí a mládeže rôznej vekovej kategórie s poľskými koreňmi, ktorých cieľom je popri rozvoji jazykových schopností upevniť ich národné povedomie, kultúrnu identitu a v neposlednom rade vedomosti o histórii a kultúre materskej krajiny primerane k veku žiakov;
- Žilinské fórum národnostných menšín;
- Zjazd mládeže s poľskými koreňmi – ide o produktívne a veľmi populárne stretnutie mladých ľudí s poľským pôvodom v rôznych lokalitách, ktorého cieľom je udržiavanie a posilňovanie svojej kultúrnej a národnej identity a formovanie mladých osobností v tomto duchu. Bohatý program stretnutia umožňuje o. i. zdokonaľiť svoje jazykové schopnosti a zlepšiť svoj vedomostný rozhľad nielen o Poľsku, ale aj o Slovensku, nadviazať nové kontakty a upevňovať resp. rozvíjať platformu známostí jednotlivcov s rovnakým pôvodom;
- Pravidelne prednášky o poľskej literatúre a dejinách v knižniciach, kde sú zriadené poľské knižné fondy, t. j. v Čadci, Žiline, Bytči, Poprade, Martine, Liptovskom Mikuláši, Dolnom Kubíne;
- Poľský kino klub pre deti a mládež;
- Interaktívna akadémia poľského jazyka a literatúry – vzdelávanie v online forme.

Finančné a nefinančné zdroje podpory pre kultúru Vašej národnostnej menšiny

Finančné zdroje podpory kultúrnych projektov poľskej národnostnej menšiny zostávajú oproti predchádzajúcim rokom nezmenené:

- štátna podpora – v rámci grantového programu finančných prostriedkov od Úradu vlády Slovenskej republiky;

- podpora z komunálnej sféry – mestu Dubnica je priznávaná stála podpora zo strany miestnej samosprávy. Mestám ako Nitra, Košice a Bratislava je miestnou samosprávou pridelená príležitostná finančná podpora;
- podpora z materskej krajiny – finančná podpora z Poľskej republiky pre podporu kultúry poľskej národnostnej menšiny na Slovensku pochádza od Ministerstva zahraničných vecí Poľskej republiky;
- zo zahraničných nadácií resp. fondov EÚ poľská národnostná menšina nedostáva žiadnu finančnú podporu.

Najvýznamnejšie problémy a ich dôvody

V oblasti kultúry poľská národnostná menšina výrazne pociťuje ako výrazný problém neskoré vyplácanie finančných prostriedkov (dotácií v programe Kultúra národnostných menšín), pričom tento negatívny jav sa z roka na rok prehľbuje. Projekty a kultúrne podujatia sú tak národnostnými organizáciami organizované v čoraz neskoršom termíne, k čomu ich núti práve neskorý termín vyplatenia dotácií, pretože je často veľmi náročné získať prostriedky na realizáciu týchto podujatí z iných zdrojov (úver apod.).

Predstavitelia jednotlivých poľských národnostných organizácií zároveň citlivo vnímajú vysokú administratívnu záťaž v procese podávania a kompletizácie žiadostí o poskytnutie dotácií, a to aj v prípade pravidelne sa opakujúcich projektov, ktoré majú svoju rokmi vybudovanú tradíciu a ich obsah ostáva zachovaný (ako napr. vydávanie periodickej tlače alebo organizácia niektorých každoročných kultúrnych podujatí). Najmä v prípade cyklicky sa opakujúcich projektov navrhujeme zváženie zjednodušenia postupu podávania žiadostí o poskytnutie dotácií na projekty, ktorých význam a prínos pre kultúrny život národnostnej menšiny ako takej sú rokmi overené.

Poukazujeme tiež na súčasný stav, pokiaľ ide o produkciu materiálu pre televízny formát s menšinovým obsahom – v porovnaní s minulým obdobím, kedy v prípade konania významných menšinových podujatí boli organizátori kontaktovaní osobami z televízneho štábu vtedajšej Slovenskej televízie (STV2), za účelom vytvorenia obsahu s menšinovou tematikou (národnostné magazíny) a propagácie kultúrnej aktivity poľskej menšiny - dnes je stav taký, že chýba akýkoľvek kontakt s poľskou menšinou v tejto oblasti. Niekoľkokrát nastali i situácie, kedy bola poľská národnostná menšina oslovená v čase, kedy sa nepripravovalo žiadne z kultúrnych podujatí, avšak impulz vyšiel zo strany STV, čo spôsobilo, že bolo potrebné „umelo“ vytvárať obsah, čo sa celkom minulo s účelom takejto

aktivity. Dnes chýba akýkoľvek koncept, pokiaľ ide o propagáciu poľskej národnostnej menšiny prostredníctvom televízie, čo považujeme za stav, ktorý si vyžaduje nápravu.

V neposlednom rade považujeme za problém aj význam hodnotiacich správ (v oblasti kultúra, jazyk, školstvo) každoročne predkladaných národnostnými menšinami, keďže sme dosiaľ nezaznamenali akúkoľvek spätnú väzbu. Z pohľadu národnostnej menšiny tak ostáva otvorený význam samotných správ, ako aj úsilia vkladaneho do ich vypracovania.

Rómska národnosťná menšina

Kultúrne inštitúcie

Divadlo Romathan v Košiciach

Divadlo Romathan bolo zriadené Ministerstvom kultúry SR v máji 1992 v Košiciach. Divadlo je v súčasnosti ako profesionálne divadlo rozpočtovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja.

Divadlo Romathan ako profesionálne divadlo je rozpočtovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja s ojedinelým poslaním celoslovenského významu. Divadlo Romathan ako menšinové rómske divadlo plní dôležitú kultúrno-umeleckú a spoločensko-výchovnú úlohu.

V roku 2016 väčšinu aktivít divadlo opäť orientovalo na deti a mládež. Naštudovali 2 premiérové hry, a to Kúzelný večer Romathanu a Kúzelný zvonček. Herci uskutočnili 67 repríz týchto hier a ďalšie predstavenia a aktivity. Medzi najúspešnejšie predstavenia patrí Romathan v novom šate a Kúzelný zvonček. 38 predstavení bolo odohraných na území mesta Košice, 29 v iných miestach v rámci Košického samosprávneho kraja a v iných regiónoch, prípadne v Čechách.

Predstavenia Divadla Romathan videlo v roku 2016 celkovo takmer 9 000 divákov. Divadlo Romathan hospodáril s finančnými prostriedkami vo výške 385 816,73 eur, z toho transfer od zriaďovateľa na prevádzkové náklady a náklady na činnosť boli vo výške 368 002 EUR, ostatné finančné prostriedky získalo divadlo z dotačného programu Kultúra národnostných menšín Úradu vlády SR (4 800 EUR), za kultúrne poukazy 3 843 EUR, resp. z vlastnej činnosti 9 171,73 EUR.

SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

Múzeum kultúry Rómov na Slovensku je špecializovanou zložkou Slovenského národného múzea v Martine. Základnou oblasťou činnosti múzea je získavanie zbierkového fondu, jeho spracovanie, ochrana a prezentácia rómskej kultúry.

Múzeum aj v roku 2016 zrealizovalo jednu stálu expozíciu s názvom Romano Drom/Cesta Rómov (zemianska kúria z Blážoviec, Múzeum slovenskej dediny v Martine), ktorá prezentuje históriu a pôvod Rómov, od odchodu ich predkov z Indie až po príchod do Európy.

Ďalšie činnosti Múzea kultúry Rómov na Slovensku v roku 2016:

- a) výstavná činnosť: výstava Miro jilo/Moje srdce (v priestoroch Múzea kultúry Rómov na Slovensku) a výstava Príbeh detí vetra (v priestoroch Múzea Slovenských národných rád v Myjave a v priestoroch Múzea kultúry Rómov na Slovensku);
- b) výstavná a expozičná činnosť: 3 podujatia, ktoré videlo 2 553 návštevníkov;
- c) kultúrno-spoločenské podujatia: podujatie pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov a podujatie s názvom Te prindžaras amen/Spoznajme sa (ako 14. ročník podujatia zameraného na prezentáciu predovšetkým tradičných aspektov kultúry Rómov na Slovensku, v rámci ktorého sa prezentujú rómske hudobné, tanečné, dramatické súbory a interpreti, či významné osobnosti a mladé talenty);
- d) vzdelávacie aktivity: počet aktivít: premietanie dokumentárneho filmu Romaňi buťi/Rómske povolania spojeného s diskusiou, edukačná aktivita zameraná na obdobie existencie Slovenského štátu s dôrazom na postavenie Rómov v slovenskej spoločnosti v období II. svetovej vojny s názvom Rómovia a II. svetová vojna, aktivita zameraná na multietnický ráz Slovenska a na tradičné spôsoby života vybraných etnických skupín s názvom Národnostné menšiny na Slovensku a prednáška o holokauste Rómov;
- e) vedecko-výskumná činnosť: Slovensko a jeho identita (Inšpirácie) – parciálna účasť na riešení vedecko-výskumnej úlohy týkajúcej sa prípravy stálych expozícií a štúdium archívnych dokumentov o postavení Rómov v Turci v období II. svetovej vojny (perzekúcie Rómov na Slovensku v období II. svetovej vojny);
- f) akvizičná činnosť: Knižničný fond múzea bol obohatený o 30 knižničných jednotiek.
 - Pravda v kráse, krása v pravde – Rómovia v tvorbe českého výtvarníka Václava Fialu (výstava 19 diel, ktoré podávajú obraz o živote Rómov žijúcich na Slovensku v 30. a 50. rokoch 20. storočia);
 - Spomienky (výstava diel rómskeho neprofesionálneho rezbára Miloša Ráca, otvorená v rámci podujatia Teprindžaras amen/Spoznajme sa 2015).

Národné osvetové centrum

Národné osvetové centrum realizovalo v roku 2016 seminár Ochrana a podpora ľudských práv v oblasti kultúry, ktorý bol venovaný aj kultúrnym a jazykovým právam národnostných menšín v SR s primárnym zameraním na maďarskú, rómsku a rusínsku menšinu. V rámci seminára boli odprezentované viaceré príspevky týkajúce sa ochrany práv zraniteľných skupín (témy: ľudské práva, národnostné menšiny, marginalizované rómske

komunity, holokaust, vymožitelnosť práva, dezinformačné kampane a práca s objektívnymi informáciami.

Národné osvetové centrum je zároveň odborným garantom a spoluorganizátorom celoslovenskej súťaže Farebný svet – Coloriskeri luma, ktorého organizátorom je občianske združenie Romano kher – Rómsky dom. Súťaž je určená pre rómske i nerómske deti. Cieľom súťaže je spojiť deti z rôznych komunit prostredníctvom spoznávania rómskej kultúry. Súťaž motivuje žiačky a žiakov, aby prostredníctvom literárnych a výtvarných aktivít sformulovali svoje myšlienky a postoje k spolunažívaniu rómskej národnostnej menšiny a väčšinovej spoločnosti. V roku 2016 sa súťaže zúčastnilo 316 autorov z 26 základných škôl a 19 detských domovov) s 323 výtvarnými a 3 literárne dielami.

Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry

Centrum bolo vybudované ako celoslovenské dokumentačné a informačné pracovisko s finančnou podporou Európskej únie v rámci implementácie národného projektu Operačného programu Informatizácia spoločnosti, Prioritná os 2. Činnosť a aktivity centra smerujú hlavne k podpore práv rómskej národnostnej menšiny dokumentovaním rómskej kultúry a jej sprístupňovaním pre širokú verejnosť.

V roku 2016 centrum zrealizovalo viaceré aktivity. Jednou z hlavných činností je dokumentovanie živej rómskej kultúry, čoho výsledkom je 112 digitálnych kultúrnych objektov, ktoré sú sprístupnené na www.portalsvk.sk v kategóriách video, audio, foto, sken. Ešte v roku 2015 vzniklo 13 portrétov svetových osobností, ktoré majú rómsky pôvod. Autorom portrétov je rómsky výtvarník Jozef Fečo. K výstave vznikol aj katalóg obrazov Maľby svetových osobností, ktorý čitateľov informoval v slovenskom, rómskom a anglickom jazyku. V roku 2016 realizovala knižnica 3 samostatné výstavy týchto obrazov v rámci Slovenska, pričom dve z nich boli zamerané na mládež. Cieľom výstavy bolo priblížiť svetové osobnosti rómskej národnostnej menšiny a posilniť v študentoch, na jednej strane hrdosť na rómsku identitu, ale aj upozorniť na význam vzdelania pre naplnenie vlastných životných očakávaní (apríl 2016/150 návštevníkov).

Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry pripravilo v priestoroch Krajského múzea v Prešove výstavu originálnych obrazov s názvom Neznáme farby osobností ktorá bola prístupná aj pre širokú verejnosť (apríl – máj 2016, 70 návštevníkov). V spolupráci s Múzeom kultúry Rómov na Slovensku v Martine bola výstava sprístupnená aj počas kultúrneho podujatia s názvom Spoznajme sa, ktoré sa uskutočnilo v priestoroch Múzea

slovenskej dediny v Martine. Cieľovou skupinou bola rómska mládež, ale aj široká verejnosť (300 návštevníkov).

Centrum sa zapožičaním vybraných obrazov (originálov) spolupodieľalo aj na výstave s názvom Odtlačky srdca na paletách rómskych výtvarníkov, ktorú realizovalo OZ Rómsky dom v spolupráci s ďalšími inštitúciami. Vernisáž výstavy sa uskutočnila 30. 9. 2016 v Zichyho paláci v Bratislave (1200 návštevníkov).

Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry sa v roku 2016 venovalo aj edičnej činnosti. Vydalo zbierku 20 básní rómskeho autora Romana Gorol'a s názvom Studený dotyk strateného rána. Básne autorsky ilustroval rómsky výtvarník Martin Kaleja Januv z obce Jarovnice v okrese Prešov. Okrem tlačenej podoby je zbierka k dispozícii aj v elektronických verziách pre čítacie zariadenia (pdf, epub, mobi). Autor tvorí v slovenskom jazyku, niektoré básne boli preložené do rómskeho a anglického jazyka.

Centrum každoročne pripravuje podujatia k trom významným pamätným dňom príslušníkov rómskej národnostnej menšiny:

1. Svetový deň Rómov (8. apríl) – pri príležitosti tohto dňa uskutočnili v priestoroch Krajského múzea v Prešove výstavu obrazov pod názvom Neznáme farby osobností, ktorej súčasťou bola aj beseda s autorom;
2. Holokaust Rómov (2. august) – centrum zrealizovalo v priestoroch Vlastivedného múzea v Hanušovciach nad Topľou pravidelné podujatie ako pripomienku tohto pamätného dňa. Cieľom podujatia bolo oboznámiť verejnosť s dôležitými životnými udalosťami, ktoré sa v danom období udiali. Podujatie situovali do lokality, v blízkosti ktorej bol počas II. svetovej vojny zriadený pracovný tábor pre Rómov a zamerali sa na rómsku mládež v meste, ale aj na odbornú a širokú verejnosť. Na podujatí sa zúčastnili zamestnanci komunitných centier z Hanušoviec nad Topľou a Čemerného a miestna mládež (50 návštevníkov);
3. Svetový deň rómskeho jazyka (5. november) – pri tejto príležitosti centrum pripravilo podujatie, v ktorom verejnosti predstavili zbierku básní Studený dotyk strateného rána autora Romana Gorol'a (účasť 50 osôb).

V marci 2016 v rámci tradičnej celoslovenskej aktivity Týždeň slovenských knižníc centrum pripravilo podujatie Tvorba digitálneho objektu, na ktorom sa zúčastnili žiaci druhého stupňa ZŠ Matice Slovenskej v Prešove. Zamestnanci centra informovali žiakov o činnosti a službách knižnice, ale priblížili žiakom aj niektoré oblasti rómskej kultúry, ktoré centrum počas svojej činnosti zdokumentovalo.

V apríli 2016 centrum v spolupráci s OZ EduRoma pripravilo podujatie pre žiakov prvého stupňa ZŠ v Šarišských Michaľanoch, v novembri centri, pripravilo podujatie pre deti z marginalizovaných rómskych komunít v obciach Petrovany a Kojatice v prešovskom okrese. Deťom, ktoré navštevujú komunitné centrá, zamestnanci centra predstavili svoju činnosť a prezentovali diela rómskej kultúry a zamerali sa aj na oblasť rómskeho jazyka (interaktívne podujatia). Centrum v spolupráci s OZ In Minorita tiež pripravilo diskusiu o postavení rómskych žien v rómskych komunitách. Súčasťou podujatia bolo aj otvorenie panelovej výstavy Úspešné rómske ženy, ktorá bola umiestnená v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice v Prešove.

Centrum v rámci svojej činnosti prevádzkuje aj študovňu romistiky, ktorá poskytuje priestor na prezenčné výpožičky a štúdium dokumentov pokrývajúcich široké spektrum romistickej literatúry z knižničného fondu Štátnej vedeckej knižnice. Okrem týchto fondov mali záujemcovia prístup aj k ďalším novým prírastkom z tejto oblasti vydávaných na Slovensku, ale aj v zahraničí, rôznych štúdií, prieskumov a publikácií. Súčasťou služieb študovne je prístup k vytvorenému digitálnemu obsahu. V roku 2016 služby študovne romistiky využilo 46 používateľov (z toho prístup na internet využilo 5 používateľov), bolo 19 poskytnutých bibliografických a faktografických informácií, realizovaných 89 prezenčných výpožičiek a pre návštevníkov bolo vyhotovených 3 985 kópií.

Slovenská národná knižnica

Slovenská národná knižnica podporuje príslušníkov národnostných menšín najmä v oblasti propagovania, vystavovania a požičiavania literatúry vydávanej národnostnými menšinami. V univerzálnej študovni bolo v roku 2016 k dispozícii 9 titulov periodík národnostných menšín (1 titul ruskej, 1 poľskej, 4 maďarskej, 1 chorvátskej a 1 ukrajinskej národnostnej menšiny). K problematike realizovala knižnica 28 rešerší, väčšinou zameraných na problematiku rómskej národnostnej menšiny.

Hlavné, najdôležitejšie kultúrne aktivity, podujatia a výstupy v oblasti kultúry

Najväčšie festivaly:

- Ľudia z rodu Rómov (OZ Kultúrne združenie Rómov Slovenska);
- Cigánsky oheň (OZ Lavuta);
- International Gypsy Fest (OZ Roma Production);
- Festival rómskej kultúry Balval fest (OZ Lácho drom);
- Celoslovenský rómsky festival Ternipen (OZ Ternipen);

- Romano Hangoro (OZ Cespom).

13. Európske rómske kovácke sympóziu v Dunajskej Lužnej. Podujatie realizovalo aj v roku 2016 OZ Chartikano, n. o. s cieľom zachovania tradičného rómskeho remesla – kováctvu. Na sympóziu dostávajú priestor verejne sa prezentovať aj ostatné tradičné rómske remeslá (košíkari, korytári, metličkári, vareškári, rezbári a pod.

Farebný svet – Coloriskeri luma (OZ Romano kher – Rómsky dom v spolupráci s Národným osvetovým centrom) organizovalo celoslovenskú literárno-výtvarnú súťaž určenú pre žiakov základných škôl, deti z detských domovov a komunitných centier.

Podujatia pri príležitosti **Pamätného dňa rómskeho holokaustu** (2.–3. august) a **Medzinárodného dňa Rómov** (8. apríl).

CINEAMA – celoštátna súťaž amatérskych filmov vyhlasovaná Národným osvetovým centrom, v ktorej sa prezentovali mladí rómski autori.

Menšinové kultúrne leto (OZ In Minorita) – zámerom festivalu je prostredníctvom hudby prezentovať návštevníkom a návštevníckam kultúru národnostných menšín a zároveň rozšíriť povedomie o jej bohatosti a rôznorodosti.

Vydávanie periodickej tlače a publikácií národnostných menšín

V súlade so zákonom č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov periodickou tlačou sú noviny, časopisy alebo iná tlač vydávaná pod rovnakým názvom, s rovnakým obsahovým zameraním a v jednotnej grafickej úprave, a to najmenej dvakrát ročne.

Neperiodická publikácia je účelová tlačovina, rozmnoženina literárneho, fotografického, vedeckého alebo umeleckého diela vydaná spravidla jednorazovo, a to aj po častiach, nezávisle od formy a spôsobu spracovania, vydania alebo výroby.

K 31. decembru 2016 bolo v Zozname periodickej tlače, ktorý vedie Ministerstvo kultúry SR, evidovaných množstvo titulov periodickej tlače vydávanej v jazykoch národnostných menšín, v rómskom však ani jeden titul. V zozname sú evidované 3 tituly periodickej tlače vydávanej v slovenskom a rómskom jazyku.

Vydávanie periodických a neperiodických publikácii je každoročne finančne podporované v aj z prostriedkov dotačného programu Kultúra národnostných menšín Úradu vlády SR.

Finančné a nefinančné zdroje podpory

Väčšina menších či väčších rómskych folklórnych súborov, tanečných skupín či hudobných zoskupení aj v roku 2016 zápasí s nedostatkom finančných prostriedkov potrebných na nácvik a svoju každodennú činnosť. Finančné prostriedky sa pokúšajú zabezpečovať z rôznych zdrojov (rôzne dotačné a grantové schémy, štrukturálne fondy), ale aj miestnych samospráv, 2 % daní, súkromných osôb či firiem.

Niektorým telesám/zoskupeniam do veľkej miery pomohla realizácia Národného projektu Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni, ktorý sa v SR v roku 2016 začal realizovať ako pokračovanie Národného projektu Komunitné centrá. V centrách sa realizovali rôzne druhy činností, okrem iného aj nácviky súborov či hudobných zoskupení.

Prax dlhodobo ukazuje, že zabezpečenie kontinuity alebo pravidelnej periodicity tradičných rómskych podujatí je možné len vtedy, ak sa zmení systém ich finančnej podpory.

Kultúra národnostných menšín 2016

Kultúra národnostných menšín je dotačným programom v pôsobnosti Úradu vlády SR. Jeho gestorom je splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny alebo osoba poverená vedúcim Úradu vlády SR plnením úloh splnomocnenca.

Účelom dotačného programu je zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín, interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami.

Objem disponibilných finančných prostriedkov na program bol v roku 2016 rovnaký ako v roku 2015 bolo vo výške 3 879 250 €. Spôsob prerozdelenia týchto prostriedkov pre jednotlivé národnostné menšiny upravoval matematický model výpočtu finančných zdrojov, ktorý schválil Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Pre rómsku národnostnú menšinu bolo alokovaných 664 152 €, čo je približne 17 % z celkovej sumy.

Z dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2016 bolo podporených 152 projektov, prostredníctvom ktorých sa mohli zrealizovať viaceré vyššie uvedené veľké podujatia, ale aj mnohé iné – vid' http://dotacie.vlada.gov.sk/2016/statistiky_verejne.php

Vláda SR sa vo svojom programovom vyhlásení zaviazala chrániť národnostné menšiny ako dôležitú súčasť spoločnosti pre stabilitu a vytvárať podmienky pre rozvoj národnostných menšín v oblasti uchovávaní a rozvíjania ich identity, jazyka, kultúry a tradícií. Konkrétnou prioritou vlády SR v tejto oblasti je realizácia zmien aj v oblasti financovania kultúry, a to postupne z priamej gescie štátu k formám verejnoprávnej a samosprávy tak, aby vznikla verejnoprávna inštitúcia zameraná aj na financovanie kultúry národnostných menšín. Vychádzalo sa pritom zo zámeru podporiť aktivity národnostných menšín, ktoré významnou mierou prispievajú k formovaniu a rozvoju kultúrnej rozmanitosti ako tradičnej a neoddeliteľnej súčasti rozvoja slovenskej spoločnosti.

Ministerstvo kultúry SR v tejto súvislosti predložilo dňa 6. decembra 2016 na medzirezortné pripomienkové konanie návrh zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov (termín ukončenia medzirezortného pripomienkového konania bol 27. decembra 2016). Cieľom predloženého návrhu zákona je pretransformovať súčasný dotačný systém úradu vlády SR a vytvoriť inštitúciu zabezpečujúcu efektívnu a systematickú podporu kultúrnych a umeleckých aktivít všetkých národnostných menšín v SR, administratívne nezávislú od ústredných orgánov štátnej správy, reprezentovanú odborníkmi zo všetkých národnostných menšín.

Priority na rok 2017

Pre nadchádzajúce obdobie považujeme aj naďalej za dôležité:

- uskutočniť prieskum festivalov s prívlastkom rómsky a zistiť počet a charakter účinkujúcich (domáci, medzinárodný), počet návštevníkov, inkluzívnosť podujatia (počet návštevníkov z majority), efektívnosť vynaložených finančných prostriedkov a ďalšie atribúty ovplyvňujúce kvalitu festivalu;
- implementácia zmien systému finančnej podpory kultúrnych inštitúcií, telies a mimovládnych organizácií, ktoré realizujú významné kultúrne podujatia s cieľom zabezpečenia ich udržateľnosti;
- využívať zhromaždené materiály Dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry (napríklad vo výchovno-vzdelávacom procese rómskych i nerómskych žiakov a mládeže).

Rusínska národnostná menšina

Časť *Hodnotiacej správy o podpore kultúr národnostných menšín za rok 2016* za rusínsku národnostnú menšinu nebola predložená.

Ruská národnostné menšina

Medzi najvýznamnejšie kultúrne inštitúcie patrí **Ruské centrum vedy a kultúry v Bratislave**. Ruské centrum vedy a kultúry v Bratislave (ďalej len „RCVK“) je štátnou inštitúciou a pôsobí ako zahraničné zastupiteľstvo Federálnej agentúry priateľskej spolupráce nezávislých štátov, krajanov žijúcich za hranicami a medzinárodnej humanitárnej spolupráce – Rossotrudničestvo. V súčasnosti pracuje 78 ruských kultúrnych centier v 65 krajinách Európy, Ameriky, Ázie a Afriky. Hlavné smery činnosti kultúrneho centra: oboznámenie zahraničnej verejnosti s históriou a kultúrou národov Ruskej federácie, jej vnútornou a zahraničnou politikou, vedeckým, kultúrnym a ekonomickým potenciálom; napomáhanie rozvoja medzinárodných stykov Ruska a ruských regiónov v humanitnej, kultúrnej, vedecko-technickej a ekonomickej oblasti a tiež vo sfére vzdelávania; organizácia výučby ruštiny v zahraničí, spolupráca s krajauskými spolkami v zahraničí a realizácia kultúrnych a vzdelávacích programov. V RCVK sa pravidelne uskutočňujú: stretnutia priateľov ruskej kultúry, výstavy prác ruských maliarov a fotografov, výtvarných diel ľudových umelcov, koncerty ruských umelcov, konferencie a semináre venované medzinárodnej humanitnej, vedeckej, kultúrnej, vzdelávacej a obchodnej spolupráce, prezentácia ruských vysokých škôl a knižných vydavateľstiev vrátane slovenských, ktoré vydávajú diela ruských autorov v slovenskom jazyku.

Významnú úlohu v oblasti kultúry zohrávajú v prvom rade občianske združenia. Občianske združenia spájajú ruskú menšinu na Slovensku, propagujú kultúru, jazyk a tradície svojej menšiny nielen medzi ľuďmi patriacimi k národnostnej menšine, ale aj medzi širokou verejnosťou. Nižšie sú uvedené občianske združenia, ktoré spájajú ruskú menšinu na Slovensku. Uvádzame pri nich ich aktivity s dlhoročnou tradíciou, aktivity, ktoré priťahujú veľký počet príslušníkov danej národnostnej menšiny alebo iným spôsobom majú veľký vplyv na život a kultúru danej menšiny.

Občianske združenie Rossija (Banská Bystrica) a jeho aktivity:

- Obrazy ruskej duše, 5. ročník: prezentácia a popularizovanie výtvarnej a umeleckej tvorby ruskej menšiny na Slovensku;
- Večer ruskej piesne a romancy, X. ročník: popularizovanie ruskej kultúry u ruskej menšiny a širokej verejnosti;
- Zimná rozprávka, XI. ročník: divadelné interaktívne predstavenie pre deti;

- XI. letná akadémia detí a mládeže: letná akadémia detí a mládeže má veľký význam z hľadiska zachovania národného povedomia u detí z rusky hovoriacich rodín. Zameriava sa na uvedenie si identity cieľovej skupiny, vzdelávanie, zachovávanie tradícií a kultúry pomocou besied, prednášok a hier;
- Ruský literárny večer „V slnečných lúčoch rodného jazyka“ prezentácia umeleckej literárnej tvorby ruskej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku a v zahraničí.

Občianske združenie Mladá Rossija (Banská Bystrica) a jeho aktivity:

- Mládežnícka konferencia, 6. ročník: stretnutie mládeže ruskej menšiny na Slovensku, prehĺbenie vedomostí o ruskej kultúre, jazyku, identite;
- Ruský mládežnícky súbor „U lukamorja“: divadelné predstavenie na námety Alexandra Nikolaeviča Ostrovskeho – Ženitba Balzaminova;
- Pestrosť národnostných menšín a Slovensko pestrosť národnostných menšín a Slovensko bola časťou veľkej konferencie Mladí spoločne, ktorú organizuje občianske združenie Mladá Rossija spoločne s mládežníckou rusínskou organizáciou Molody Rusiny v Banskej Bystrici. Hlavnou myšlienkou konferencie bolo budovanie partnerstiev medzi mládežníckymi organizáciami rôzneho zamerania v rôznych oblastiach.

Občianske združenie Ruslana (Martin) a jeho aktivity:

- Zlaté storočie ruskej kultúry: podujatie o známych osobnostiach ruskej kultúry tej doby a všetkých, ktorí majú radi Rusko a jeho históriu. Program obsahuje životný príbeh a tvorbu A.P. Čechova, architektonické pamiatky Krymu, maľbu mora v podaní I. K. Ajvazovského, výstavu reprodukcí a kníh, klasickú hudbu a romancy, špeciality ruskej kuchyne.
- Maslenica: tradičné podujatie venované príchodu jari.

Zväz Rusov Košice a jeho aktivity:

- Ruské slovo: celoslovenská súťaž v prednese ruskej poézie a prózy, s bohatým sprievodným programom;
- Ruský film v škole: Cieľom festivalu je oboznámiť žiakov, ktorí sa učia ruský jazyk s filmami obľúbenými medzi ruskými školákmi.

Zväz Rusov a jeho aktivity:

- Ruská pieseň nad Dunajom: celoslovenský festival ruskej piesne a tanca.

Aktivity ruskej národnostnej menšiny sú financované z dotačného programu Kultúra národnostných menšín Úradu vlády SR, z finančných prostriedkov Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku (financujú sa prevažne kalendárne sviatky a pamätné dni), Ruského centra vedy a kultúry v Bratislave, ktoré okrem finančnej pomoci ponúka ruskej národnostnej menšine aj účasť na konferenciách, festivaloch a iných kultúrnych podujatiach v zahraničí pre ruských krajanov.

Srbská národnostná menšina

Srbská národnostná menšina, ktorá pôsobí na Slovensku svoju kultúru udržuje propaguje prostredníctvom niekoľkých inštitúcií. Tie sa vo svojej podstate zameriavajú na aktivity orientované na zachovanie srbskej kultúry, jazyka a písma, a to prostredníctvom organizovania rôznych podujatí, výstav, koncertov, ale i vydávaním publikácií a organizovaním besied. Ide najmä o občianske združenia, z ktorých väčšina má vo svojom pôsobení dlhoročnú tradíciu.

V oblasti prezentácie kultúry srbskej národnostnej menšiny pôsobia predovšetkým občianske združenia, ktoré organizujú kultúrne a spoločenské podujatia zamerané na zachovávanie srbskej kultúry, jazyka a písma a svojimi aktivitami prezentujú srbskú kultúru nielen v rámci menšiny, ale aj smerom navonok:

- *Spolok Srbov na Slovensku*, Búdková 38, 811 04 Bratislava, IČO: 31796168, tel. č.: 0905 834 299, www.spoloksrbov.sk, spoloksrbov@gmail.com je najstarším občianskym združením, ktoré od svojho vzniku (1999) prešlo niekoľkými zmenami názvu, podľa toho, ako sa vyvíjala politická situácia a udalosti v tom ktorom období. Svoju činnosť orientuje nielen na kultúrne aktivity, ale aj na aktivity spojené so zachovávaním písma, jazyka, cirkevných tradícií a pod. *Spolok Srbov na Slovensku* je aktívny predovšetkým na poli kultúry a vyvíja aktivity smerom k zblížovaniu Srbov a Slovákov cez propagáciu srbskej kultúry. Okrem podujatí ako napr. *Mesiac srbskej kultúry* však organizuje aj aktivity a stretnutia zamerané na nových migrantov, podporu srbských študentov na Slovensku, šírenie aktuálnych informácií o legálnom pobyte, či riešenia problémových situácií, v ktorých sa ocitajú Srbi pracujúci na Slovensku, najmä v súvislosti s legislatívnymi náležitosťami pobytu či podnikania;
- *Srbské kultúrno-informačné centrum*, Vladimíra Clementisa 36, 917 01 Trnava IČO: 42287138, je vo svojej činnosti orientované najmä na vydavateľskú činnosť, predovšetkým vydávanie publikácií v srbskom jazyku a prekladovú literatúru, ako aj na cirkevné a historicky významné pamätihodnosti, ich zachovávanie a obnovu. Toto občianske združenie má ambíciu stať sa akýmsi centrom srbskej kultúry, prevádzkovať srbské rádio a knižnicu, vydávať srbské noviny, organizovať výstavy a pod.;
- *Občianske združenie srbsko-slovenského priateľstva*, Trnavská cesta 910/84, 926 01 Sereď, IČO:45013403, tel. č.:421 31789 0411, 0915 774 718, www.srbsk.sk, pôsobí skôr v oblasti podpory Srbska formou opravy a budovania mostov, ktoré neexistovali, či tých, ktoré boli zničené počas bombardovania Zväzovej republiky Juhoslávia. Pomohli tým

obyvateľom v postihnutej oblasti v skrátenej cesty aj o 50 – 60 km. V minulom roku materiálne pomohli obyvateľom Srbska po záplavách. Poslali niekoľko nákladných áut materiálnej pomoci. Na Slovensku organizujú tábory pre srbské a slovenské deti;

- *Kultúrny inštitút Srbov na Slovensku PODUNAVLJE*, Legerského 12, 831 02 Bratislava, IČO: 42259631, vznikol v januári 2012. Zaoberá sa predovšetkým organizovaním výstav o srbských šľachticoch a výskumnou činnosťou.

Ak ide o podporu a prezentáciu srbskej kultúry prostredníctvom štátnych inštitúcií, nie je žiadna štátna inštitúcia, ktorá by sa priamo zaoberala kultúrou Srbov žijúcich na Slovensku. Všetky inštitúcie srbskej národnostnej menšiny vystupujú ako právnické osoby, teda občianske združenia a pôsobia samostatne. Nositeľom väčšiny kultúrnych aktivít a podpory kultúry srbskej národnostnej menšiny je *Spolok Srbov na Slovensku*, ale i *Srbské kultúrno-informačné centrum*. Spolok Srbov na Slovensku je v oblasti podpory a rozvíjania srbskej kultúry na Slovensku najstarším občianskym združením.

V rámci svojich aktivít občianske združenia spolupracujú s materskou krajinou a jej inštitúciami. *Spolok Srbov na Slovensku* v minulosti podpísal dohodu o spolupráci s Turistickou organizáciou Mesta Temerin, Združením filmových a televíznych pracovníkov Vojvodiny, Fondom Glóbus z Nového Sadu, Klubom spisovateľov z Arandjelovca a mestom Veľký Meder.

Občianske združenia spolupracujú aj s inými občianskymi združeniami, inštitúciami a organizáciami na Slovensku, ako napríklad Spoločnosť voľných výtvarných umelcov Západoslovenské múzeum, Mesto Veľký Meder, Mesto Trnava, Matica Slovenská atď. S uvedenými inštitúciami majú všetky občianske združenia vzťahy nielen na profesionálnej a partnerskej úrovni, ale aj na priateľskej úrovni. Srbská národnostná menšina veľmi úzko spolupracuje aj so srbskou diaspórou v iných štátoch.

Medzi tradičné kultúrne aktivity, srbskej národnostnej menšiny, ktoré boli organizované aj v roku 2016 patria:

- *Festival srbského dokumentárneho filmu* je už tradičným podujatím, ktoré sa v roku 2016 uskutočnilo už piatykrát. Organizuje ho *Spolok Srbov na Slovensku*. Výber dokumentárnych filmov na *V. Festivale srbského dokumentárneho filmu* bol výber z filmov manifestácie, ktorá sa každý rok uskutočňuje v Srbsku pod názvom *Bdenje duše*. V tomto ročníku boli premietané štyri 30 až 60 minútové filmy, ktoré boli v zmysle zachovania autenticity titulované;
- Srbská národnostná menšina každoročne organizuje podujatie, výstavu, a to pod iným názvom, vždy v závislosti od zvolenej tematiky. V roku 2016 sa uskutočnilo podujatie

- s názvom OKNO - výstavu malieb Aleksandra Mirkovića, ktorý je akademickým maliarom z Nového Sadu a je úzko spätý so srbskou kultúrou a Srbmi žijúcimi na Slovensku. Mnohé jeho diela vznikli práve počas jeho pôsobenia na Slovensku;
- Busta *Jovan Jovanović Zmaj* – *Srbské kultúrno-informačné centrum* zorganizovalo osadenie a slávnostné odhalenie busta Jovana Jovanovića Zmaja, významného srbského spisovateľa, lyrika (najmä detských básní) v parku pri bývalom lýceu v Modre. Mesto Modra v roku 2016 realizovalo revitalizáciu parčíka a ulice, v ktorej sa nachádza budova bývalého lýcea, ktorú navštevoval aj Jovan Jovanović Zmaj;
 - *Festival srbskej kultúry* v roku 2016 predstavil kultúrne aktivity a umelecké diela Srbov, žijúcich na Slovensku i Srbov zo samotného Srbska. Miestom konania 5. ročníka festivalu boli Košice. Festival otvorila VERNISÁŽ VÝSTAVY súčasných výtvarných umelcov z Vojvodiny. Najväčšia časť výstavy bola venovaná olejomalbám, grafickým listom a kresbám fenomenálneho výtvarníka Pavla Popa a bola ukončená koncertom hudobnej formácie Jazz Ejot. Atraktívnymi podujatiami festivalu boli HUDOBNÉ PRODUKCIE ako Jazz Ejot, Zbor sv. Cecílie. Ďalším podujatím festivalu bola dvojdná PREHLIADKA SRBSKÝCH FILMOV /dokumentárnych a dokumentárno-hraných/. „Horský cár“, Čemerište“, „Všetky cesty vedú do Guče“, „Vampíri Starej Planiny“. „Pevnosť Európa“, „Stará škola kapitalizmu“ a „Kenedi sa žení“. Festival doplnila aj tradične obľúbená OCHUTNÁVKA SRBSKEJ GASTRONÓMIE. *Srbská knižnica* – v roku 2014 sa začal proces vytvárania srbskej knižnice, kedy občianske združenie *Spolok Srbov na Slovensku* dostalo dotáciu z programu KNM na katalogizáciu a evidenciu publikácií, ktorými Spolok Srbov na Slovensku disponuje. Vtedy išlo o vyše 1 500 výtlačkov, dnes je to číslo omnoho vyššie, keďže publikácie stále pribúdajú. V roku 2015 bola táto knižnica s podporou ÚV SR zariadená a otvorená. Publikácie sú dostupné verejnosti a je možné si ich zapožičať. Je však potrebné zohnať finančné prostriedky na prevádzku knižnice, aby bolo zabezpečené jej kontinuálne fungovanie;
 - Spolok Srbov na Slovensku v roku 2016 vydal celovečerný dokumentárno-hraný film OSTROV, ktorý je autentickou existenciálnou drámou utečencov z občianskej vojny v bývalej Juhoslávii, ktorí sa pred dvadsiatimi rokmi usadili na Slovensku. Na platforme temperamentnej balkánskej fresky rozpráva dramatické príbehy protagonistov z Bosny, Srbska, Macedónska a Chorvátska, poznačené osobnou i národnou traumou. Chirurg, advokátka, šofér, scénograf i bankový úradník, katolíci, moslimovia i pravoslávni, všetci utiekli z pekla. Z blokády Sarajeva a Osijeku, z etnických čistiek, pred bombardovaním.

Zachraňovali si holé životy. Na Slovensku hľadali len chvíľkové útočisko. Kedysi kariérne úspešní ľudia začínali nový život bez prostriedkov, od nuly, mnohí zmenili profesie, aby prežili.

- Všetci sa chceli po vojne vrátiť späť. Ale vrátiť sa už nebolo kam. Prišli o byty, úspory, dobrú prácu, priateľov, stratili svojich blízkych. Blahobytná Juhoslávia sa rozpadla, schudobnené následnícke štáty sužoval vleklý chaos, korupcia, nezamestnanosť, etnické tenzie. Krvavá vojna zničila tolerantnú spoločnosť. Už sa tam necítili doma - a nikto ich ani nepotreboval. Zostali v cudzine kvôli nemožnosti iného riešenia. Ich tichá dráma pokračuje, duše majú rozpoltené. Sú ako mosty rozkročené medzi dvoma brehmi. Na žiadnom nemôžu spočinúť.
- Vydávanie publikácií – je jednou z hlavnej činnosti Spolku Srbov na Slovensku, ako aj Srbského kultúrno-informačného centra. V roku 2016 srbská národnostná menšina vydala 3 publikácie:
 1. *Srbi v Komárne* – publikácia sa svojím obsahom zameriava na Srbov žijúcich v Komárne od 16. storočia, ktorí vtedy tvorili základné a väčšinové obyvateľstvo Komárna. V časoch kedy Turci chceli obsadiť Viedeň, Komárno zostalo takmer jediným mestom, ktoré sa im dobyť nepodarilo práve vďaka Srbom žijúcim v tomto meste, ktorí položili vlastné životy za záchranu jeho ľudu. O týchto historických udalostiach a spôsobe života vtedajších Srbov, ktorí zanechali nezmazateľné stopy v kultúrnom dedičstve dnešného Slovenska hovorí aj táto publikácia.
 2. *Údolie smrti* - publikácia sa skladá z troch častí. Jej súčasťou je text publikácie, ktorá bola vydaná v roku 1936 v Bratislave pod názvom Veľkomederské údolie smrti na hrobách 6000 srbských mučeníkov. Táto publikácia je napísaná ako pamiatka veľkomederských mučeníkov, impresívne zobrazuje z jednej strany hrozné činy nepriateľov, z druhej strany klasické príklady utrpenia a mučenia, aké znášal srbský národ pre svoje oslobodenie a zjednotenie. Ďalšou časťou je zbierka básní pod názvom Čojské ruže, ktoré doteraz neboli nikde publikované. Treťou časťou publikácie je časopis pod názvom Preza, ktorý Risto Kovijanić napísal na kôre dreva ako zajatec v tábore v Albánsku.
 3. *Rakúsko-uhorský zajatecký tábor pre Srbov* – publikácia sa skladá z informácií, ktoré boli získané historickým výskumom z rôznych archívov a je jednou z najpodrobnejších prác, ktorá obsahuje detailne rozpísané informácie o vzniku a udalostiach, ktoré sa odohrávali v tom čase v tábore. Toto dielo je úprimnou snahou,

aby sa na skreslený historický obraz vplývalo pravdou, ktorá je žiaľ ak ide o srbský národ najčastejšie tragická.

Srbsko v I. svetovej vojne stratilo 30 % celkového obyvateľstva a 55 % mužskej populácie, čo je jednou z najväčších strát štátu.

Srbská národnostná menšina je podporovaná zo strany Slovenskej republiky formou dotácií z ÚV SR z programu KNM. V roku 2016 bolo podporených deväť projektov.

Prostredníctvom komunálnej sféry nebola srbská národnostná menšina podporovaná zo strany miest a ani vyšších územných celkov. Podpora z materskej krajiny nie je taktiež pravidelná a zaručená, aj napriek tomu, že srbská národnostná menšina každoročne predkladá projekty v rámci výziev Kancelárie pre diaspóru. Podporu z fondov EÚ, Medzinárodného vyšehradskeho fondu, či iných zdrojov sme doteraz nežiadali.

Srbská národnostná menšina má niekoľko problémov v oblasti zachovania kultúry, zvykov, tradícií a jazyka, ktoré sa týkajú predovšetkým rozmiestnenia príslušníkov srbskej národnostnej menšiny na území Slovenskej republiky, priestorov pre príslušníkov srbskej národnostnej menšiny a finančnej podpory.

Vzhľadom na to, že príslušníci srbskej národnostnej menšiny nežijú koncentrovane na určitom území, ale sú v malých skupinách rozmiestnení po celom území Slovenska je združovanie a organizovanie podujatí náročnejšie. Práve to, že koncentrácia príslušníkov nie je pravidelná, resp. na jednom mieste, je komunikácia sťažaná a propagácia podujatí medzi príslušníkmi menšiny je o to komplikovanejšia.

Finančná podpora srbskej národnostnej menšiny zo strany Slovenskej republiky na udržiavanie a propagáciu srbskej kultúry je zabezpečovaná výlučne prostredníctvom ÚV SR. Pre potreby srbskej menšiny je však nedostatočná. Stáva sa, že niektoré aktivity ako sú napr. festivaly, hudobné podujatia, publikačná činnosť, múzejná činnosť absentujú, čo výrazne ovplyvňuje kvalitu kultúry srbskej národnostnej menšiny na Slovensku.

S nedostatkom finančných prostriedkov úzko súvisí aj absencia priestorov, ktoré by slúžili pre činnosť občianskych združení, prípadne ako sídlo pre prípravu, či organizáciu aktivít, ale aj ako priestor pre stretávanie sa príslušníkov srbskej národnostnej menšiny, vystavovanie diel, prípadne inštalovanie stálych expozícií diel, ktorými občianske združenia disponujú a pod.

Nasledujúce odporúčania by mohli pomôcť riešiť situáciu srbskej národnostnej menšiny:

- získanie priestorov pre činnosť srbskej národnostnej menšiny;
- zvýšenie finančných prostriedkov pre srbskú národnostnú menšinu. Za relevantnú sumu pre podporu kultúry srbskej národnostnej menšiny by sa považovalo 50 000 €. Riešením

môže byť aj navýšenie minimálnej sumy pre každú národnostnú menšinu v rámci matematického modelu, ktorý bol odsúhlasený VNMES. Okrem toho projekty, ktoré sú pre danú menšinu prioritou, sú tradičné a realizujú sa pravidelne, by mohli byť podporované určitou garantovanou sumou;

- zúženie počtu oprávnených žiadateľov, ktorí môžu podávať žiadosti o poskytovanie dotácií (vynechať napr. mestá a obce);
- kvalitný výskum v oblasti výskytu Srbov na území dnešného Slovenska v minulosti a dnes, ako aj sociálnej integrácie Srbov žijúcich na Slovensku (ktorý však nie je možné uskutočniť, keďže kvalitný výskum so zapojením dostatočného množstva odborníkov je finančne veľmi náročný).

Ukrajinská národnostná menšina

V oblasti kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska pôsobia nasledujúce inštitúcie:

- v oblasti múzejníctva: Slovenské národné múzeum – Múzeum ukrajinskej kultúry;
- v oblasti divadla: Divadlo Alexandra Duchnoviča;
- v oblasti folklóru: Poddukliansky umelecký ľudový súbor PULS;
- v oblasti masmédií:
 - a) Rozhlas a televízia Slovenska – národnostno-etnické vysielanie;
 - b) Dukľa – literárno-publicistický dvojmesačník;
 - c) Nove žytt'a – dvojtýždenník;
 - d) Veselka – detský mesačník.

Medzi najvýznamnejšie kultúrno-národnostné organizácie patria:

- Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky;
- Skautská organizácia PLAST;
- Spolok ukrajinských spisovateľov.

Slovenské národné múzeum – Múzeum ukrajinskej kultúry

Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku je národnostnou inštitúciou, ktorej poslaním je dokumentovať základné etapy kultúrno-historického, politického a sociálneho vývoja tohto obyvateľstva od najstarších čias po súčasnosť. Vzniklo v roku 1956 v Prešove (do r. 1993 Múzeum ukrajinskej kultúry), vo Svidníku sídli od roku 1964. 1. apríla 2002 bolo múzeum zlúčené so Slovenským národným múzeom ešte pod názvom Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry. Od 1. januára 2007 sa premenovalo na Múzeum ukrajinskej kultúry.

Divadlo Alexandra Duchnoviča

Divadlo vzniklo 24. novembra 1945 na základe rozhodnutia Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny a bolo zapísane do obchodného registra ako „Ukrajinské národné divadlo, družstvo, s.r.o. v Prešove“. Zmena názvu sa uskutočnila 15. októbra 1990 na základe rozhodnutia ministra kultúry. Od 1. apríla 2002 je zriaďovateľom divadla Prešovský samosprávny kraj. Podľa zriaďovacej listiny jeho činnosť je zameraná na rozvoj a šírenie kultúry Rusínov a Ukrajincov na Slovensku.

Poddukliansky umelecký ľudový súbor PUEŠ

Je to profesionálne teleso, ktoré vzniklo na báze svojich predchodcov v roku 1955 v Prešove ako súčasť Ukrajinského národného divadla pod názvom Poddukliansky ukrajinský ľudový súbor. Zameriava sa na javiskové stvárnenie vokálno-hudobného a tanečného bohatstva Rusínov-Ukrajincov Slovenska, ale tiež na folklór ostatných regiónov Slovenska a vo svojom repertoári má aj tance okolitých krajín.

Rozhlas a televízia Slovenska – národnostno-etnické vysielanie

Redakcia „Vysielania pre Rusínov“, predchodca dnešného rozhlasového vysielania pre Rusínov a pre Ukrajincov, bola utvorená v košickom rozhlasovom štúdiu 1. decembra 1934. Po presunoch redakcie do Prahy, Bratislavy, dlhoročnom pôsobení v Prešove je vysielanie pre Ukrajincov od roku 2003 zabezpečované zo štúdia v Košiciach. Od 1. septembra 1998 sa toto vysielanie začalo diferencovať podľa vysielacích dní na rusínske a ukrajinské, pričom určujúcim prvkom je jazyk moderovania programu. Ukrajinské vysielanie sa strieda s rusínskym vysielaním každý druhý pracovný deň 18:15 – 18:40, v stredu a štvrtok navyše aj od 19:00 – 20:00. Tieto sú podľa dní striedavo vedené po rusínsky a po ukrajinsky. Podobným striedavým spôsobom sú vedené aj vysielania počas víkendov: v sobotu 20:00 – 23:00, v nedeľu 21:00 – 23:00 hod. /každú druhú nedeľu do 24:00/. Ukrajinské vysielanie sa šíri na VKV vysielateľoch v priestore celého Slovenska. K jeho prioritám patria analytické i beletristické žánre publicistiky, hudobné programy, programy pre mladých, literárno-dramatické či umelecké relácie. Nechýba populárny Koncert jubilantom, ktorý sa vysiela v sobotu od 14:00 – 15:00. Svoj stály priestor majú duchovné programy, vrátane liturgií /v nedeľu 9:00-10:00/.

Slovenská televízia začala vysielať pre Rusínov-Ukrajincov od roku 1992. Pre ukrajinskú menšinu vysiela 8-10 magazínov (25 min.) ročne.

K najvýznamnejším inštitúciám patri **Slovenské národnostné múzeum - Múzeum ukrajinskej kultúry (SNM-MUK)**, ktoré má veľmi bohaté zbierkové fondy a **Poddukliansky umelecký ľudový súbor (PUEŠ)**, ktorý je v častom kontakte s obyvateľmi, pre ktorých je určený ich program. Vzťahy medzi týmito inštitúciami majú viac-menej pracovný charakter.

Medzi najdôležitejšie kultúrne aktivity v oblasti kultúry našej národnostnej menšiny, ktoré priťahujú veľký počet nielen príslušníkov danej národnostnej menšiny a majú veľký vplyv na život a kultúru danej menšiny, patria:

- Slávnosti kultúry Rusínov–Ukrajincov Slovenska vo Svidníku – od r. 1956;
- Makovická struna v Bardejove a Prešove – prehliadka ľudových piesní – od r. 1973;
- Festival folklóru Rusínov–Ukrajincov Slovenska v Kamienke – od r. 1965;
- Festival drámy a umeleckého slova A.Duchnoviča v Prešove – od r. 1961;
- Festival duchovnej piesne v Snine – od r. 1990;
- Struny srdca I. Nevickej – od r. 1990.

Tieto podujatia organizuje **Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky**, ktorý je najväčšou a najvplyvnejšou kultúrno-národnostnou organizáciou tejto národnostnej menšiny. Finančné zdroje na organizáciu týchto podujatí získava prostredníctvom projektov na podporu kultúrnych aktivít národnostných menšina vydavateľskú činnosť. Podpora z komunálnej sféry je sporadická a ide skôr o formu spoluorganizátorstva jednotlivých podujatí. Sporadická podpora formou projektov je aj zo strany Ukrajiny. V poslednom čase sa čiastočne získavajú zdroje aj z eurofondov.

Medzi najvýznamnejšie problémy patria:

- prudká akcelerácia asimilácie;
- nedostatok finančných prostriedkov na národnostnú kultúru, tlač, vydavateľskú činnosť a školstvo;
- nesystémovosť financovania, ktorá neumožňuje plánovitú a cieľavedomú činnosť;
- zánik národnostných škôl a s tým súvisiaci nedostatok kvalifikovaných ľudí pre jednotlivé oblasti kultúrno-národnostného života s potrebnou jazykovou výbavou;
- nedostatočný systém riadenia národnostného školstva.

V záujme riešenia problémov by bolo potrebné:

- vypracovať analýzu súčasného stavu, prerokovať s príslušnými orgánmi, prijať účinné opatrenia;
- prijať zákon o postavení a financovaní národnostných menšín;
- vytvoriť ústredný štátny orgán pre národnostné menšiny s väčšou právomocou ako má Úrad vládneho splnomocnenca pre národnostné menšiny a so zastúpením všetkých menšín.

Židovská národnostná menšina

Kultúrne inštitúcie

a) zoznam všetkých existujúcich inštitúcií bez ohľadu na právnu formu, aj organizácií bez právnej subjektivity:

1. Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry v Bratislave – Múzeum židovskej kultúry pôsobí ako špecializované múzeum v rámci Slovenského národného múzea. Jeho poslaním je uchovávať a propagovať židovskú kultúru a umenie na Slovensku;
2. Slovenské národné múzeum – Múzeum holokaustu v Seredi. vzniklo v priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora v Seredi, ktoré predstavuje autentické miesto viažuce sa k tragickému obdobiu *riešenia židovskej otázky na Slovensku* počas druhej svetovej vojny. V múzeu sú vystavené dobové dokumenty, fotografie a predmety súvisiace s prenasledovaním Židov na území Slovenska. Jedným z vystavených artefaktov je dobytčí vagón, v ktorom deportovali Židov do koncentračného tábora Auschwitz. Súčasťou múzea je vzdelávacie stredisko, ktoré poskytuje výchovno-vzdelávacie podujatia, semináre a školenia zamerané na oboznamovanie verejnosti so židovskou kultúrou a dopadom holokaustu na život Židov na našom území. Cieľom uvedených programov a podujatí je priblížiť život Židov na území Slovenska a pomôcť nadobudnúť základné vedomosti o židovskej komunite so zreteľom na obdobie holokaustu. Múzeum zároveň slúži aj ako pamätník všetkým zavraždeným Židom zo Slovenska, pričom len samotným táborom v Seredi prešlo v období od roku 1941 do roku 1945 približne 16 000 Židov, z ktorých bola väčšina zavraždená počas holokaustu;
3. EDAH o.z. - EDAH (www.edah.sk) je občianske združenie, ktoré úzko spolupracuje so SNM – Múzeom židovskej kultúry v Bratislave. Hlavným cieľom činnosti je výskum židovskej histórie a jej sprístupnenie širokej verejnosti;
4. Dokumentačné stredisko holokaustu o.z. - je pridruženou organizáciou Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR;
5. Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike;
6. Nadácia EZRA - nezisková organizácia bola zriadená predovšetkým na podporu a rozvoj náboženského a kultúrneho života slovenskej židovskej komunity, na udržiavanie jej tradícií, a v neposlednom rade aj k rozvoju vzdelanosti židovskej mládeže;
7. Klub ATID - združuje ľudí z celého Slovenska a zároveň organizuje vzdelávacie, kultúrne, spoločenské a sociálne aktivity so židovskou tematikou, určené nielen pre rodiny s deťmi, ale aj pre profesionálov z rôznych oblastí života;

8. MACCABI SLOVAKIA o. z. – je športovým klubom na Slovensku, ktorý združuje osoby židovského vierovyznania, alebo židovského pôvodu. Hlavným cieľom je organizovanie a zaisťovanie pravidelných športových aktivít pre svojich členov;
9. Slovenská únia židovskej mládeže - zjednocuje židovskú mládež od 15 do 35 rokov na Slovensku, najaktívnejšou skupinou sú však mladí okolo 20 rokov;
10. Chabad Slovensko – vzdelávacie centrum s rôznymi aktivitami pre všetkých členov židovskej komunity, v rámci ktorého pôsobí aj materská škôlka pre deti predškolského veku;
11. Neinvestičný fond židovského kultúrneho dedičstva – MENORAH - Podpora aktivít napomáhajúcich k zachovaniu židovského kultúrneho dedičstva v Slovenskej republike;
12. Slovenské centrum židovského kultúrneho dedičstva - výskum, dokumentácia a monitoring pamiatok, vzdelávacie aktivity, propagačná a konzultačná činnosť;
13. Hidden Child - Občianske združenie členov židovskej komunity, ktorí ako deti prežili holokaust;
14. B'nai B'rith Tolerancia Bratislava - humanitárna a dobročinná organizácia pôsobiaca v rámci židovskej komunity;
15. B'nai B'rith Concordia Košice - vnútroložový život s prednáškami o B'nai B'rith a jeho funkcií v židovskej spoločnosti;
16. Slovak Maccabi Organization – organizácia športových podujatí s aktívnou účasťou na európskych Makabiádach;
17. Chatam Sofer – pamätník Chatama Sofera;
18. Združenie židovských žien Ester so sídlom v Košiciach - je organizáciou židovských žien v rámci celého Slovenska;
19. Klub seniorov pri ŽNO Bratislava – združuje seniorov židovskej komunity a zaoberá sa kultúrnou vzdelávacou ako i prednáškovou aktivitou;
20. Ohel David – špecializované zariadenie pre židovských seniorov ktorí prežili holokaust.

Štruktúra systému národnostných inštitúcií

Najvýznamnejšou inštitúciou reprezentujúcou židovskú menšinu na Slovensku je Slovenské národné múzeum – *Múzeum židovskej kultúry (SNM-MŽK) v Bratislave*. Múzeum od svojho vzniku vyvíja nasledovné činnosti:

- odbornú správu zbierkových predmetov;
- vedecko-výskumnú činnosť;
- prezentačnú činnosť;
- edičnú činnosť;

- odbornou-metodickou činnosť;
- činnosť archívu a knižnice SNM – MŽK;
- vzdelávaciu činnosť.

26. januára 2016 bolo slávnostne otvorené v priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora v Seredi **Múzeum holokaustu** (múzeum je pod správou Slovenského národného múzea – Múzea židovskej kultúry v Bratislave) a od jeho vzniku v ňom aktívne prebieha výučba o holokauste vo vzdelávacom centre, ktoré je od vzniku múzea plánované a zakomponované do výtvarno-priestorového riešenia expozície. Múzeum pri svojej vzdelávacej aktivite využíva svedectvá a výpovede svedkov, ktorí prešli táborm v Seredi a prežili holokaust na Slovensku.

Múzeum židovskej kultúry a Múzeum holokaustu v Seredi sa v spolupráci s EDAH o. z. venujú systematickému výskumu a filmovej dokumentačnej činnosti a zároveň spolupracujú s poprednými medzinárodnými inštitúciami rovnakého zamerania v Izraeli, USA, Kanade, Českej republike, Maďarsku, Poľsku a iných krajinách sveta.

Ústredný zväz Židovských náboženských obcí v Slovenskej republike je jediným subjektom v Slovenskej republike oprávneným uplatňovať nároky voči Spolkovej republike Nemecko na vrátenie majetkového prospechu získaného zaplatením tzv. „deportačného poplatku“ za deportáciu Židov do Nemeckej ríše.

Podľa § 3 ods.2 nariadenia Slovenskej národnej rady č.114/1946 Sb.n. SNR prešiel na Ústredný zväz Židovských náboženských obcí na Slovensku čistý majetok Ústredne židov (zriadená nariadením č.234/1940 Sl.z. a nariadením č.198/1941 Sl.z.), ktorý zostal po skončení jej likvidácie v zmysle § 2 uvedeného nariadenia. Tým sa stal Ústredný zväz židovských náboženských obcí právnym nástupcom Ústredne židov a jej členov vo vzťahu k uvedeným nárokom a vstúpil v plnom rozsahu do právneho postavenia Ústredne Židov a jej členov. (*Stanovisko vlády Slovenskej republiky k právnemu postaveniu Ústredného zväzu Židovských náboženských obcí v Slovenskej republike v súvislosti so súdnym konaním ÚZŽNO proti SRN*, [cit. 2014-09-04].) Organizácie založené ÚZ ŽNO: Správa majetku ÚZ ŽNO, Social Services ÚZ ŽNO, Židovský kultúrny inštitút, Dokumentačné stredisko holokaustu, Nadácia EZRA, Klub ATID, Maccabi Slovakia.

Hlavné, najdôležitejšie kultúrne aktivity, podujatia a výstupy v oblasti kultúry Vašej národnostnej menšiny

Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry v spolupráci ďalšími partnermi každoročne organizuje, alebo sa spolupodieľa, na organizácii všetkých dôležitých podujatí a pietnych spomienok, ktoré reprezentujú židovskú kultúru a históriu:

- a. 27. január – Deň spomienky na obete holokaustu;
- b. 25. marec – Prvý transport židovských žien a dievčat zo Slovenska;
- c. 14. máj – Vznik štátu Izrael (vyhlásenie nezávislosti);
- d. 2. september – Európsky deň židovskej kultúry;
- e. 9. september – Pamätný deň obetí holokaustu a rasového násillia v SR.

Finančné a nefinančné zdroje podpory pre kultúru Vašej národnostnej menšiny

Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry a Múzeum holokaustu v Seredi sú štátne inštitúcie, ktoré sú financované Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky.

EDAH je občianske združenie financované zo štátnej podpory, zároveň sa pravidelne uchádza o podporu z fondov EU a nadačných inštitúcií.

Najvýznamnejšie problémy a ich dôvody

a) zoznam problémov:

Pretrvávajúcim problémom je protižidovské zmýšľanie a antisemitizmus časti populácie obyvateľstva žijúceho na území Slovenska. Dôkazom sú príspevky na všetkých diskusných fórach, ktoré sa týkajú Židov, veľvyslanca Štátu Izrael na Slovensku, alebo Štátu Izrael. Perzistencia antisemitizmu na Slovensku má hlbší kontextuálny základ a na povrch sa dostáva okrajovo popri iných témach súvisiacich s odporom k rómskej či maďarskej národnostnej menšine s bojom proti multikulturalizmu na Slovensku, alebo v Európskej únii. Antisemitizmus môžeme na Slovensku vnímať ako pretrvávajúci fenomén popri prejavocho rasizmu a xenofóbie, ktorého platformou sa stala anonymita a zdanlivá nepostihnuteľnosť internetového priestoru (diskusie, príspevky v digitálnej forme denníkov, časopisov, sociálne siete: facebook, twitter, instagram);

b) návrhy riešení:

Najvhodnejšie riešenie vzniknutej situácie vidíme v systematickej výučbe a vo vzdelávacích aktivitách.

Priorita resp. potreba riešenia v roku 2017

Prioritným projektom zameraným na boj proti rasizmu, neznášanlivosti, xenofóbii a antisemitizmu je podpora vzdelávania na všetkých úrovniach od základných škôl až po špeciálne vzdelávanie napr. v štátnej službe.

SNM – Múzeum židovskej kultúry a Múzeum holokaustu v Seredi aktívne prispieva vzdelávacími aktivitami a pietnymi podujatiami k oboznamovaniu verejnosti o nástrahách rasovej neznášanlivosti a dôsledkoch násilných aktov fašistickej a nacistickej ideológie.

Vďaka vzdelávacím aktivitám bude možné dôkladnejšie a dôslednejšie oboznamovať verejnosť so židovskou kultúrou a prispievať k výchove mládeže a širokej verejnosti zameranej na boj proti rasizmu, xenofóbii a antisemitizmu.

**Správa o podpore kultúry národnostných menšín na základe Štatútu
Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny čl. 3 písmeno f)**

4. Kultúrne inštitúcie

Aké inštitúcie pôsobia v oblasti kultúry Vašej národnostnej menšiny?

- a. zoznam všetkých existujúcich inštitúcií bez ohľadu na právnu formu, aj organizácií bez právnej subjektivity,
- b. delenie podľa oblasti pôsobenia (napríklad folklór, hudba, divadlo, atď.),
- c. databáza s aktuálnymi údajmi organizácií (ak existuje).

5. Štruktúra systému národnostných inštitúcií

- a. charakteristika postavenia jednotlivých inštitúcií,
- b. ktoré inštitúcie sú najvýznamnejšie a prečo, aké je ich poslanie,
- c. aké sú vzťahy medzi jednotlivými inštitúciami navzájom, aké sú vzťahy medzi týmito inštitúciami a materskou krajinou, vzťahy so slovenskými podobnými inštitúciami a vzťahy so zahraničím a medzinárodnými organizáciami.

6. Hlavné, najdôležitejšie kultúrne aktivity, podujatia a výstupy v oblasti kultúry Vašej národnostnej menšiny

Zoznam a charakteristika aktivít

- a. aktivity s dlhoročnou tradíciou, aktivity, ktoré priťahujú veľký počet príslušníkov danej národnostnej menšiny alebo iným spôsobom majú veľký vplyv na život a kultúru danej menšiny;

7. Finančné a nefinančné zdroje podpory pre kultúru Vašej národnostnej menšiny

Zoznam a charakteristika foriem podpory

- a. štátna podpora,
- b. podpora z komunálnej sféry – miestne samosprávy, VÚC,
- c. podpora z materskej krajiny,
- d. podpora z fondov EU, zahraničných nadácií.

8. Najvýznamnejšie problémy a ich dôvody

Ktorých segmentov sa daný problém týka a aký má dopad na celkovú kultúru danej menšiny?

- a. zoznam problémov,
 - i. návrhy riešení.

9. Čo považujete za prioritu resp. potrebu riešenia v roku 2017?

**Zoznam autoriek a autorov časti Hodnotiacej správy o podpore kultúr
národnostných menšín za rok 2016**

Diana Dobrucká – Bulharská národnostná menšina

Hana Zelinová – Česká národnostná menšina

Radoslav Jankovič – Chorvátska národnostná menšina

Kludia Szekeres – Maďarská národnostná menšina

Géza Tokár – Maďarská národnostná menšina

Tibor Tóth – Maďarská národnostná menšina

Ján Chúpek – Moravská národnostná menšina

Rastislav Fil'o – Nemecká národnostná menšina

Czesław Marek Sobek – Poľská národnostná menšina

Miriam Mahajová – Rómska národnostná menšina

Martin Karaš – Rusínska národnostná menšina

Kristína Lettrichová Dašková – Ruská národnostná menšina

Stane Ribič – Srbská národnostná menšina

Pavol Bogdan – Ukrajinská národnostná menšina

Pavol Mešťan – Židovská národnostná menšina